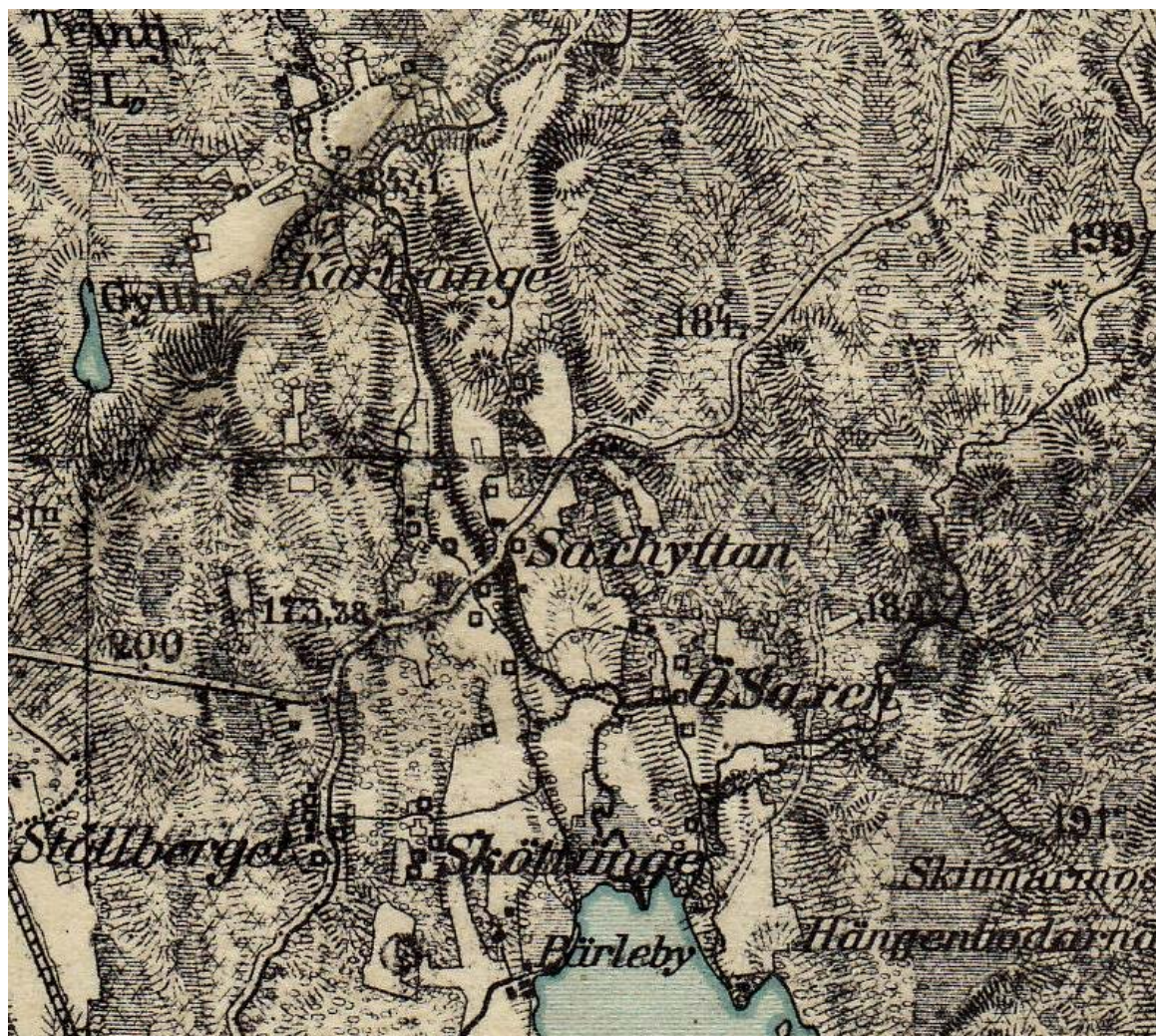

ÖSTERSAXEN

En utredning rörande en by i den nordöstra delen av Grangärde församling

Av

Kjell Vadfors

Generalstabens karta över Östersaxen-Saxhyttan-Karlsänge m.m.
Uppmätt åren 1907 – 1908. Utgiven 1912.

Innehållsförteckning.

Förord	3	<u>Släkttabeller</u>	
Inledande historik	4	Holgårdarna	43
<u>Gårdarnas historia:</u>		Anders Görs	44
Holgårdarna (Per Andersas)	6	Hol Jan Matts	44
Hol Mats Matts – Anders Görs	7	Jons Anders Ers	45
Hol Jan Matts – Kok Jan Lars	7	Per Andersas	46
Jons Anders Ers	9	Rävbacken	46
Per Andersas	10	Bondas Johans	47
Rävbacken	11	Annicksläkten	48
Bondas Johan och Annicks	12	Gamla Per Jans	49
Bondas Lars Jans	13	Per Jans Peter Ers	50
Äldre Per Jans	14	Nya Per Jans	51
Yngre Per Jans	15	Gärdsveds	52
Tun Jans	16	Tun Jans	53
Per Matts eller Berglunds	18	Per Matts	53
Tun Anders Jans	19	Ris Kalles-Berglunds	54
Storvål Eriks	20	Tun Anders Jans	54
Skräddarns eller Sunes	21	Anders Nils	55
Gamla Not Jans	23	Skräddarns-Sunes	56
Nya Not Jans	24	Bodingers	56
Leif Erikssons	25	Storvål Eriks	57
Hyresgäster, Gamla Not Jans	25	Not Jans	57
Grönbergs	26	Leif Erikssons	59
Svärds	26	Grönbergs	59
Muggens	26	Hyresgäster, Not Jans	59
Mugg Stigs	29	Ny ägare, Not Jans	60
Berglund – Isakssons	29	Muggsläkten	61
Mugg Alfreds –Lundbergs	29	Lundbergs	63
Saxtorpet	30	Seljenäs	64
Muggbacken – Buberger	30	Saxtorpet	64
Lindbergs	32	Buberger	64
Lassas	33	Lindbergs	66
Gamla Berggrens	34	Lassas	66
Nya Berggrens – Plåtens	37	Jakobssons	68
Lahr	39	Berggrens	68
Berg Johans	39	Mats Ers	69
Karl Ivars	39	Plåtens-Berggrens	70
Seljenäs	40	Berg Johans	70
Villnäs	40	Karl Ivars	71
Kvarn – såg – pärthyvel	41	Berg Nisses	71
Övriga verksamheter	42	Lahr	71
		Villnäs	73
		Knutsläkten	73
		Saxströms	73
Skifteskartor	74		
Skifteshandlingar	80		

Förord.

I min skriftserie om byar belägna i Grangärde församlings nordöstra del har nu turen kommit till Östersaxen, en naturskönt belägen by som ligger på en höjdsträckning nordöst om sjön Saxen.

Jag har tidigare publicerat redogörelser över byarna Karlsänge (1990) och Saxhyttan (1993). På samma sätt som i nämnda skrifter har historiken delats upp i två avsnitt. I det första avsnittet redovisas gårdarnas historia. Det andra avsnittet upptar ett släktregister över alla som varit bosatta i byn åren 1685 till 1970.

Källmaterialet utgörs av kyrkoarkivalierna i Grangärde kyrkoarkiv i form av dop- och födelseböcker, lysnings- och vigselböcker, död- och begravningsböcker samt husförhörlängder och församlingsböcker. I sammanhanget kan nämnas att Grangärde kyrkoarkiv är ett av de förnämsta i landet med noteringar som går tillbaka ända till 1628.

Vidare har jag utnyttjat uppgifter från domböckerna för Västerbergslags Häradsrätt samt handlingar i Nyhammars bruksarkiv. Dessutom har gårdsarkiven varit en synnerligen värdefull kunskapskälla vad gäller gårdarnas historia. Storskifteshandlingar och Laga Skifteshandlingar har kompletterat materialet.

Grangärde i oktober 1997

Kjell Vadfors

Förord till andra upplagan.

Eftersom det nu förflutit 18 år sedan den första upplagan utkom, och denna, som var utskriven på maskin, dessutom är i det närmaste utsåld, kan det anses vara befogat att redigera en andra upplaga. Det har under årens lopp skett betydande förändringar i byn vad gäller ägarna till många av gårdarna. Jag har nu även haft möjlighet att komplettera materialet med uppgifter från CD-romskivor utgivna av Sveriges Släktforskarförbund, nämligen Sveriges befolkning 1970 och 1980 samt Sveriges dödbok 1901 till 2009. Jag vill även tacka Anne-Marie Eriksson, Birgitta Malmqvist, Elvy Gustavsson och Lars Arvids vilka bidragit med uppgifter rörande Östersaxen under senare tid.

Grangärde i mars 2015.

Kjell Vadfors

Inledande historik.

För drygt 320 år sedan, närmare bestämt omkring år 1683, lämnade Lars Persson sin födelseort, Grangärde Kyrkby, och flyttade med sin familj upp till en plats belägen ett stycke nordost om sjön Saxen. Därmed grundlade han byn Östersaxen.

Denne Lars Persson, vilken föddes 1644, tillhörde en gammal kyrkbysläkt. Fadern hette Per Olofsson, född 1606 i Kyrkbyn, och modern var Margareta Olofsdotter, född 1611 i Rämshyttan och syster till den på sin tid mycket omtalade Rämshyttan Göran Olsson. Denne var under 1600-talet en av de rikaste och mest betydande personerna i Grangärde. Göran och Margareta var i sin tur barn till den så kallade Rämshyttan Olof Mattson, född 1566 i Kyrkbyn och gift med Sara Hindriksdotter, född omkring 1570 i Floda, Stora Tuna. De synes ha varit de första nybyggarna vid Rämshyttan, och Olof Mattsson skall även ha varit den som anlade den första masugnen vid Rämshyttan.

Vad beträffar Per Olofsson var han son till Grop Olof Mattsson och dennes hustru Anna, födda på 1570-talet i Kyrkbyn och bosatta på den så kallade Gropgården. Det har inte varit möjligt att exakt fastställa var i Kyrkbyn gården var belägen, men sannolikt låg den i sänkan mellan Holen och Högbacken. Olof Mattsson var i sin tur son till Mats Olofsson, född omkring 1530 i Kyrkbyn och dennes hustru Marit Olsdotter, född i By, Norrbärke. Tilläggas kan att denna Marit växte upp i Brunnsvik dit hennes föräldrar, Olof Larsson och hans hustru Gertrud, hade flyttat som nybyggare på 1570-talet. Den ovan nämnde Mats Olofsson synes ha varit son till skraddaren Olof Persson, född vid slutet av 1400-talet eller tidigt 1500-tal.

Denna, den äldsta bebyggelsen i Östersaxen, låg i den sydöstra delen av byn inom ett nu sedan länge obebott område öster om Per Jansgården, kallat Holgården eller i senare tid Per Andersas. Lars Persson uppges ha köpt ett markområde utmed det så kallade Saxänget omkring år 1681 av en Hans Persson på Holen och därefter flyttat hit husen. År 1702 blev det bråk mellan Lars Persson och Hans Persson angående betalningen för marken.

En måg till Lars Persson, Bondas Johan Mattsson, grundlade omkring 1705 nästa gård i Östersaxen. Platsen kom långt senare att kallas för Per Jans. En tredje bosättning synes ha skett omkring 1748 då soldaten Lars Jansson Räf slog ner sina bopålar ett stycke norr om den gamla bebyggelsen. Denne Lars Jansson var för övrigt dotterson till byns förste nybyggare, den ovan nämnde Lars Persson. Platsen kom att benämnas Rävbacken, ett namn som varit i bruk ända in i modern tid.

Vid mitten av 1700-talet skedde en betydande uppodling av mark i det som numera utgörs av den mellersta delen av Östersaxen, och flera familjer flyttade sedan hit som nybyggare. Tyvärr är det vanskligt att exakt ange när dessa nybyggen anlades eftersom marken här tillhörde Notgården i Saxhyttan. Detta medförde att familjerna i många fall skevs under Saxhyttan även om de bodde i Östersaxen. Bland de gårdar som anlades under denna tid märks främst Tun Jans (Skraddarns), Muggens och Not Jans. Tilläggas kan att Notgården utgjordes av en sedan länge övergiven by som låg cirka 500 meter söder om nuvarande Saxhyttan.

Under 1770-talet anlades ytterligare en gård i Östersaxen, denna gång ett bra stycke öster om den övriga bebyggelsen och invid Råmsbäcken. Platsen kom sedermera att kallas för Berggrens, och den var bebyggd intill början av 1900-talet. Tilläggas kan att Råmsbäcken har sin källa i en myr mellan Råmsberget och Flatenberget. Det sistnämnda berget ligger nordväst om Storslätten, och delar av denna by ligger på bergets östsluttning. Råmsbäcken tar även emot vattnet från Fäbodtjärn vid Hästberget och den utmynnar i sjön Saxen. Bäckens utnyttjades under många år för att driva en kvarn i Östersaxen.

Snickar Erik Larsson, bördig från Snickargården (sedermera Risgården) i Saxhyttan, svarade för ytterligare en nedsättning något längre norr i byn på 1820-talet. Gården blev senare känd som Bubergs. Alfred Lindberg från Karlsänge skulle långt senare komma att bygga en villa nära platsen för den gamla gården, vilken sedan många år tillbaka är borta.

Vid ungefär samma tidpunkt, d.v.s. omkring 1820, bebyggdes den nordligaste gårdsplatsen i byn av en vid namn Lars Larsson. Han hade tidigare med sin familj varit bosatt, först i Brynberget och därefter i Gårdsveden, innan han slog ner sina bopålar i Östersaxen. Det är denne Lars Larsson som gett upphov till gårdsnamnet Lassas.

Under 1900-talet byggdes flera nya gårdar i byn, bland andra Villnäs längst i söder, Mugg-Alfreds (Lundbergs), Nya Not Jans, August Grönbergs, Berg Johan Gustafssons och Berg Nils Gustafssons. Ännu senare, under andra hälften av 1900-talet tillkom bl.a. Leif Erikssons, Karl Ivar Olsons, Mugg Stig Danielssons och Kjell Svärds villor.

Befolkningsutvecklingen i byn ser ut på följande sätt:

1690	1 familj	cirka 10 personer
1720	3 familjer	cirka 18 personer
1750	8 familjer	cirka 40 personer
1775	12 familjer	cirka 60 personer
1800	15 familjer	cirka 75 personer
1830	16 familjer	cirka 80 personer
1850	17 familjer	cirka 85 personer
1880	16 familjer	cirka 80 personer
1900	16 familjer	cirka 80 personer
1925	20 familjer	cirka 90 personer

Det har tyvärr inte varit möjligt att beräkna folkmängden efter 1930 eftersom församlingsböckerna för tiden efter nämnda år inte är tillgängliga på grund av sekretessregeln. Böckerna från tiden 1930 till 1944 blir tillgängliga först år 2015. Sekretessregeln omfattar 70 år.

Gårdarnas historia

Holgårdarna eller Per Andersas

Som redan framgått av den inledande historiken var det här som byns förste invånare, **Lars Persson**, slog sig ner. Han var född 1644 i Kyrkbyn, där han även var bosatt fram till omkring 1683, då han med sin familj flyttade till nybygget i Östersaxen eller Öster om Saxen som gården först kallades. Delar av området var redan tidigare uppodlade, men även en viss nyodling synes under senare delen av 1600-talet ha utförts av den ovan nämnde Lars Persson. Han avled av torrvärk den 22 maj 1715 i en ålder av 71 år. Hustrun, som hette **Kerstin Mattsdotter**, föddes 1637 på Heden. Hon födde 7 barn och slutade sina dagar den 12 oktober 1718, enligt dödboken av *håll och fattigdom*. Hon var vid sin bortgång 71 år gammal.

Redan på 1690-talet hade gården tagits över av sonen, soldaten **Mats Larsson**, född 1672 i Kyrkbyn. Han uppges ha dött redan 1703, troligen i fält eftersom han inte finns med i Grangärdes begravningsbok. Hans hustru, **Sara Hansdotter**, vilken var född 1671 i Östanmyra, bodde därefter kvar på gården i över 40 år fram till sin död den 23 oktober 1743. I dödboken anges att den fattiga soldatänkan Sara Hansdotter dog av *slag och ålderdom*, 72 år gammal. På 1720-talet klövs Holegendomen i två delar, då den delades mellan Mats Larssons söner, Hol Johan Matsson och Hol Mats Mattsson. Se nedan.

Hol Mats Mattssons eller Anders Görs

Egendomen, som utgjordes av den östligaste gården inom området, kom således att besittas av **Hol Mats Mattsson**. Han föddes 1702 i Östersaxen och var verksam som bergsman vid Saxhytte masugn och under hela sitt liv bosatt i Östersaxen. Mats Mattsson avled den 16 september 1779 i en ålder av 77 år. Hans hustru hette **Karin Mattsdotter** och hon var född 1701 på Lillheden. Hon dog 7 år före maken, närmare bestämt den 19 augusti 1772 när hon var 71 år gammal.

Makarna efterträddes av sönerna Matts Matsson och Anders Mattsson. Hol **Mats Mattsson d.y.** var född 1729 i Östersaxen och kom således att besitta halva hemmanet. Även han kunde titulera sig bergsman. Mats Mattsson avled den 20 juli 1808 av *ålderdomskrämpor*, 78 år gammal. Han hade enligt dödboken levt *stilla och saktmodigt* och hade vid sin bortgång varit änkling i 21 år. Hustrun hette **Brita Ersdotter**, född 1732 i Saxhyttan där hon var dotter till Erik Ersson och Brita Persdotter på den gård som senare skulle komma att kallas för Pellas. Hon avled den 13 maj 1787 av *vattusot* sedan hon levt *kristligt* i 55 år. Brita födde 8 barn.

Mats Mattsson efterträddes av mågen **Hans Persson**, född 1751 i Östanbjörka, dit familjen flyttade omkring 1785. Deras dotter **Catharina Hansdotter**, född 1785 i Östersaxen, gifte sig 1811 med fjärdingsmannen **Anders Görsson** från Rämshyttan. Familjen bosatte sig först i Östersaxen, men flyttade 1828 till Rämshyttan. Egendomen hade dock redan 1824 kommit i Nyhammars Bruks ägo. År 1823 gjordes en uppskattning av Anders Görs egendom, detta på grund av en skuld till majoren N.G. Haldin. Enligt denna värdering fanns då på gården:

*En stuga med inbyggd farstukammare med en målad fönsterluft, brasspis utan hållar, tvenne målade fönsterluftr i stugan, målade dörrar på gångjärn med lås. Ett stall under behållet näver och takved. En vidbyggd bod med fönsterluft. Tvenne dörrar på gångjärn med lås, behållen skulle av bräder. 1/2 del i en kornlada vid gården. En stolpbod. Ett fähus. Ett foderlider. En av gråsten välvd källare med svale och påbyggd bod. En bod mot stugan och ett lider samt ett avträdesrum. 2/3 uti badstugan. En hölada söder i tåkten och en hölada i Tansberget. Vidare ägde man 1/48 i Saxhytte nyuppförda såg med damm, rännor och linor. 1/8 uti Saxhytte Mjölkvärn. Ett kvarnställe med nybyggd damm söder i tåkten. År 1824 inköptes egendomen av **Litström & Johansson**, vilka då var ägare av Nyhammars Bruk, för 533 daler. Fram till år 1828 var Anders Görsson arrendator på sin forna egendom. Den beboddes sedermera av kolare under Nyhammars Bruk.*

Som ovan nämnts delades Hol Mattses egendom mellan sönerna Mats och Anders. Den sistnämnde d.v.s. **Anders Mattsson**, var född 1742 i Östersaxen och under hela sitt liv bosatt i byn. Även denne var verksam som bergsman och han avled den 18 augusti 1809 av *värk och sveda*, 67 år gammal. Han uppförande var enligt kyrkoboken *enfaldigt*. Hustrun hette **Anna Olsdotter**, född 1744 i Roskänge där hon var dotter till Rus Olof Olsson och Margareta Eriksdotter. Hon avled om Julaften 1811 av *ålderdomsbräcklighet* sedan hon levt *saktmodigt* i 67 år. Deras son, dagkarlen **Jan Andersson**, var född 1788 i Östersaxen. Denne, som var ofärdig och hade en klumpfot, var gift med **Stina Andersdotter**, född 1789 i Karlsänge och dotter till Halvars Anders Jansson och Anna Ersdotter. Familjen bodde till en början i Östersaxen, men flyttade 1812 till Karlsänge. De kom slutligen att som nybyggare bosätta sig på Ribacken i Saxhyttan. De gav upphov till gårdsnamnet Hol Jans. Deras forna egendom i Östersaxen kom även den i Nyhammars Bruks ägo.

Hol Jan Matts eller Kok Jan Lars.

Gården utgjorde den västra delen av Holegendomen. **Hol Johan Mattsson**, född 1699 i Östersaxen, var son till Hol Mats Larsson ovan, och han kom, som redan nämnts, att besitta halva den ursprungliga egendomen. Mats Larsson blev bosatt på gården under resten av sitt liv. Han dog av *stämna* den 20 januari 1744, endast 44 år gammal. Hans hustru, **Karin Ersdotter**, föddes 1691 i Västansjö och hon bodde som änka kvar på gården ända fram till sin död den 24 april 1762 (dödbok saknas för den aktuella tiden).

Karin Ersdotter efterträdde av mågen **Kok Lars Larsson**, född 1734 i Kyrkbyn, vilken flyttade till Östersaxen i samband med giftermålet 1756. Han var till yrket kolare. Kok Lars Larsson avled den 6 september 1809 av *rödsot*, 75 år gammal, och han sades ha levt *stilla och nöjt*. Hustrun **Margareta Jansdotter** föddes 1723 i Östersaxen, och hon avled den 3 oktober 1807 i en ålder av 84 år.

Kok Lars Larsson och hans hustru efterträdde av sonen **Kok Jan Larsson**, född 1757 i Östersaxen, vilken står noterad som hemmansägare. Han avled redan den 6 juni 1816 av *håll och styng*, 59 år gammal. Hans hustru hette **Anna Larsdotter**, född 1759 i Östersaxen och dotter till Bondas Lars Johansson, se under Bondas nedan. Hon levde sedan som änka i 11 år fram till den 12 november 1827. Hon var vid sin bortgång 65 år och dödsorsaken angavs vara *slag*. Anna födde 9 barn.

Kok Jan Larsson hade redan före sin död förlorat egendomen, som kommit i Nyhammars Bruks ägo. Vid Storskiftet 1811-1814 kom dock marken där gården låg att tillhöra **Per Jansson**, vilken vid denna tidpunkt flyttat från Karlsänge och nu bosatt sig på sin svärfaders gård i Östersaxen (Bondas Johans gamla egendom, se dito nedan). Husen på egendomen ägdes dock ännu av Nyhammars Bruk. År 1817 begärde nämligen brukets inspektör, ingenjören Nils Dahlman en syneförrättning på gården, som då omfattade:

En stuga med kammare, tvenne fönster i stugan och ett i kammaren, gammal med dåligt tak. Värderad till 15 Rdr.

Ett stall med portlader, även klen tak. Värderat till 8 Rdr.

En bättre kornlada. Värderad till 12 Rdr.

En sämre kornlada. Värderad till 10 Rdr.

En behållen bod öster på gården med dåligt tak. Värderad till 15 Rdr.

Ett vedlader. Värderat till 1 Rdr.

Ett gammalt förlorat stillader, nästan taklöst. Värderat till 1 Rdr.

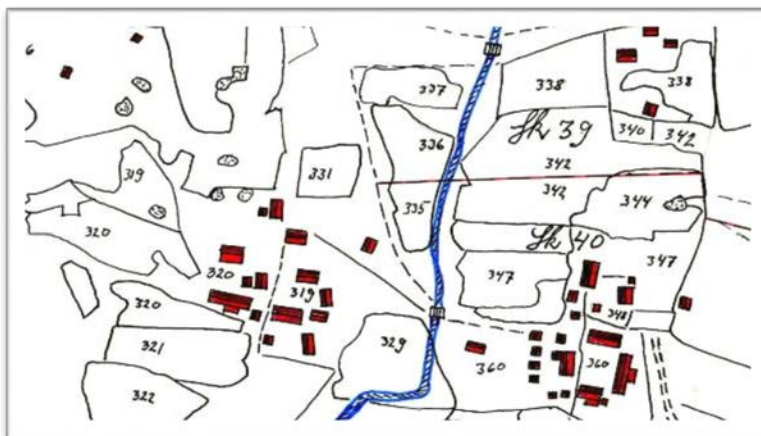
En gammal bod med portlader, dåligt tak. Värderad till 4 Rdr.

En gammal bod. Värderad till 2 Rdr.

Ett fähus med behållet tak. Värderat till 8 Rdr.

En förlorad lada öster i tåkten, utan tak. Värderad till 1 Rdr.

Det var, som framgår ovan, en gård stad i starkt förfall, och husen torde ha rivits kort tid efter ovan nämnda syneförrättning.

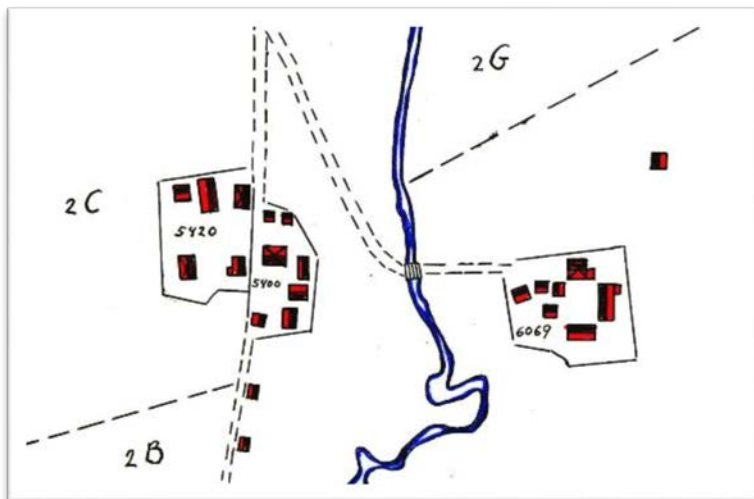
Storskiftet 1811-1814. Till vänster om Rämsbäcken Bondas (senare Per Jans) och till Höger om bäcken Holgårdarna. Sk 40 = Jons Anders Ers änka, Anders Görsson med Hol Jan Andersson och till vänster Kok Jan Larsson. Sk 39 överst till höger = Ramklo Anders Andersson, Rävbacken.

Jons Anders Ers. Holgårdarna.

Gården var den nordligaste av Holgårdarna. En må till den ovan nämnde Hol Johan Mattsson hette **Jons Erik Ersson**, född 1733 i Östanmyra. Giftermålet skedde 1755, men familjen bodde de första åren i Östanmyra och de grundlade gården i Östersaxen omkring år 1758. De blev sedan bosatta där under resten av livet. Jons Erik Ersson avled den 19 december 1783 av *håll och styng*, endast 50 år gammal.

Jons Erik Erssons Hustru hette **Karin Johansdotter**, och hon föddes 1725 i Östersaxen. Hon överlevde mannen med ungefär ett år och slutade sina dagar den 15 november 1784. Även hon dog av *håll och styng*, 59 år gammal. Makarna ägde 4 barn. Gården ärvdes av sonen **Jons Anders Ersson**, född 1756 i Östanmyra, vilken står skriven som hemmansbrukare. Inte heller han uppnådde någon högre ålder eftersom han avled redan år 1810, närmare

bestämt den 16 september. Dödsorsaken angavs vara *trånsjukdom*, och han sades ha levt *saktmodigt*. Han var vid sin bortgång 53 år. Hustrun hette **Stina Ersdotter**, född 1755 i Stora Tuna. Hon står efter makens död skriven på gården i 15 år som änka fram till sin död den 25 oktober 1825 då hon var 70 år gammal. Dödsorsaken var *ålderdomsbräcklighet* och hon uppgavs ha levt *kristligt*. Makarna ägde 6 barn.

Inget av barnen blev kvar i Östersaxen, och gården kom sedermera i Nyhammars Bruks ägo. Husen revs senare, och på 1866 års karta, som upprättades i samband med Laga Skiftet, finns ingenting kvar av gården.

Karta upprättad i samband med Laga Skiftet 1866. Till vänster Per Jans. Till höger Per Andersas = Holgården.

Holgårdarnas senare historia. Per Andersas.

Holgårdarna utgjorde på sin tid en egen liten by i Östersaxen och som mest fanns här 4 gårdar. Det rör sig här även om den äldsta boplatsten i byn. Som redan framgått kom samtliga egendomar att så småningom tillhöra Nyhammars Bruk, och som nu beboddes av kolare under bruket.

Bland dessa kolare kan särskilt nämnas **Per Andersson**, född 1788 i Söderbärke, vilken sannolikt gett upphov till gårdsnamnet Per Andersas. Han synes ha flyttat från Smedjebacken till Östersaxen på 1830-talet och han står först skriven som statdräng men senare som kolare. Han avled den 5 maj 1857 i en ålder av 59 år. Hustrun hette **Greta Jansdotter**, född 1786 i Stora Tuna. Hon dog den 31 oktober 1868 när hon var 82 år gammal.

I Nyhammars bruksarkiv förvaras ett syneprotokoll från 1858 över brukets egendomar. Däribland uppräknas nr 80 i Östersaxen, som då brukas av Per Andersson som brukskolare. Egendomen omfattade bland annat:

En stuga med kammare för östra gaveln, värderad till 280 Rdr.
En bod med trenne väggar för östra gaveln, värderad till 20 Rdr.
Ett vedlida, värderat till 0 Rdr.
Ett stall med portlida, redskapslida och en liten bod, värderade till 70 Rdr.
En hölada, värderad till 30 Rdr.
En trösklada med loge, öster härvid är tillbyggt ett lida, värde 80 Rdr.
En källarbod, värderad till 20 Rdr.
Härunder en välvd gråstenskällare, värderad till 20 Rdr.
Ett stillida, värderat till 20 Rdr.
Ett fähus, värderat till 50 Rdr.
En stolpbod, värderad till 40 Rdr.
Hälften av Räf Lars Anderssons badstuga norrom, värderad till 10 Rdr.
Sammanlagt värde = 612 Rdr.

Egendomen, som ingår i Lars Pers 1/8 hemman, tillhörde fram till 1824 Anders Görsson, då den såldes till bruket. Vid värderingen 1834 brukades egendomen av kolaren Lars Larsson.

En son till den ovan nämnde Per Andersson, kolaren **Anders Gustaf Persson**, född 1818 i Smedjebacken och gift 1848 bodde på gården fram till 1881 då han och hustrun, som var barnlösa, flyttade från Östersaxen. Hans hustru hette **Stina Persdotter**, född 1825 i Saxhyttan och dotter till Per Görsson. En dotter till Per Andersson vid namn **Stina Persdotter**, född 1821 i Smedjebacken, blev gift med **Plåt Per Andersson**, född i Hyttriset men bosatt i Östersaxen. Se vidare under Plåtens – Bergrens nedan.

Egendomen kom sedermera att tillhöra **Ris Anders Ersson** i Saxhyttan. Dennes måg, **Flur Jan Petter Persson**, född 1849 i Botberget, var under några år på 1880-talet bosatt på gården. Hans hustru hette **Sara Andersdotter**, född 1856 på Risgården. Familjen blev senare nybyggare på Flurbacken i Saxhyttan. Sannolikt var Flur Jan Petter Persson och hans familj de sista som bodde vid Per Andersas. Gården ödelades och husen revs. Idag finns endast en lada kvar på platsen.

Rävbacken.

En måg till Östersaxens förste invånare, den ovan nämnde Lars Persson, var soldaten **Erik Ersson Mahl**, född 1684 i Gärdet. Familjen var till en början bosatt i Östersaxen, troligen på Holegendomen, men flyttade efter några år till Bergsbo. Här avled Erik Ersson den 13 mars 1740 av *feber och blodsoten*, endast 56 år gammal. Han var gift med **Brita Larsdotter**, född 1686 i Östersaxen. Efter makens död flyttade hon tillbaka till Östersaxen, där hon avled den 9 juni 1758 när hon var 72 år gammal. Makarna ägde 5 barn.

Mågen, soldaten **Lars Jansson Räf**, föddes 1715 i Slogberget, Norrbärke, och han anlade omkring 1747 ett nybygge invid Rämsbäcken och ett stycke norr om Holgårdarna. Torpet var sannolikt utbyggt från Holegendomen. Det är således denne Lars Jansson Räf som gett upphov till gårdsnamnet Rävbacken, ett namn som sedan skulle vara gångbart under många år och som har använts ända in i vår tid. Lars Jansson Räf avled i Pommern den 9 april 1759, endast 44 år gammal. Hans änka **Kerstin Ersdotter**, född 1709 i Östersaxen, bodde sedan kvar på Rävbacken fram till sin död den 26 januari 1778. Hon hade enligt kyrkoboken levt *kristligt* och dödsorsaken angavs vara *håll och styng*. Hon levde som änka i 18 år och var vid sin bortgång 68 år. Makarna ägde två döttrar, av vilka den ena dock avled i späda ålder.

Gården på Rävbacken ärvdes och brukades av mågen **Ramklo Anders Andersson**, född 1743 i Saxhyttan, även han av gammal soldatsläkt. Han står noterad som hemmansbrukare i Östersaxen. Anders Andersson avled den 26 mars 1819 av *ålderdomsbräckligheter* sedan han enligt dödboken hade levt *oklanderligt* i 76 år. Han var på gamla dagar inhyses hos sonen. Hustrun, som hette **Anna Larsdotter** och var född 1747 i Östersaxen, avled året efter mannen, närmar bestämt den 4 augusti 1820. Dödsorsaken angavs även i hennes fall vara *ålderdomsbräcklighet*. Anna Larsdotter var vid sin död 72 år gammal. Makarna ägde 8 barn varav 4 dog vid späda ålder.

Makarna efterträddes av sonen **Ramklo Anders Andersson** den yngre, född 1774 i Östersaxen. Han står noterad som dagkarl och torpare, och han var under hela sitt liv bosatt i Östersaxen. Anders Andersson avled den 4 mars 1851 av *ålderdomsbräckligheter*, 77 år gammal. Hustrun **Stina Jansdotter** var född 1777 i Billsjön, Söderbärke. Hon gick bort den 1 december 1846, enligt dödboken av *vattusot*, 69 år gammal. Hon födde 3 söner och 3 döttrar av vilka endast en son överlevde modern. Nu tillträdde sonen **Ramklo Lars Andersson**, född 1810 i Östersaxen. Han synes dock redan vid mitten av 1800-talet ha flyttat till sin svärfaders, Not Jan Anderssons egendom i Östersaxen, och Rävbacken förefaller därmed att ha ödelagts. Gården skall senare ha eldhärjats, och platsen låg sedan under många år helt öde.

Den gamla gårdsplatsen på Rävbacken blev dock åter bebyggd under senare år då **Elna och Stig Ögren** lät uppföra ett fritidshus här. Stig Ögren, som till yrket var lokförare, föddes 1919 i Riala, medan Elna Ögren var född 1921 i Gustav Adolfs församling i Värmland. Elna var för övrigt dotter till Ester Larsson, född 1896 i Norhyttan och syster till Axel Berglund, (se under Per Matts-Berglunds sidan 19). Stig Ögren gick bort den 5 juni 1997 och hustrun Elna den 29 oktober 1991. Nuvarande ägare av Rävbacken är Ögrens svärson och dotter, **Roger och Anita Norlin**.

Bondas Johans eller Annicks.

En måg till Östersaxens förste nybyggare, Lars Persson, vid namn **Bondas Johan Mattsson**, född 1681 i Östanmyra och son till Bondas Mats Ersson och Anna Persdotter, nybyggare i Roskänge, bosatte sig omkring år 1705 i Östersaxen och anlade därmed det andra nybygget i byn. Den nya gårdsplatsen låg väster om svärfaderns nybygge, eller där Per Jansgården numera är belägen. Johan Mattsson, som titulerades bergsman, avled redan den 12 oktober 1718, enligt dödboken av *torrvärk och håll*, endast 36 år gammal. Hustrun Anna Larsdotter, född 1677 i Kyrkbyn, bodde sedan kvar på gården som änka i över 46 år. Hon dog den 15 juni 1765 i en ålder av 87 år.

Gården övertogs redan på 1730-talet av sonen **Johan Johansson**, född 1711 i Östersaxen. Han var gift två gånger och verksam som bergsman och hemmansägare. Under hans tid synes för övrigt egendomen ha delats mellan honom och hans broder Lars Johansson, (se Lars Jans, sidan 12). Johansson avled den 20 maj 1765, således samma år som modern, och han var vid sin död 54 år.

Johan Johanssons första hustru hette **Anna Persdotter**, född 1707 i Kullen och sondotter till den förste finnen i Kullen, Eskil Olsson. Hon dog den 20 februari 1747 och om henne finns följande notis i dödboken: *Hustrun Anna Persdotter i Östersaxen, född 1707 den 25 september. Kunde väl läsa. Gift 1731 den 24 oktober med Jan Jansson i Östersaxen. Haft 6 barn varav ett lever, fyra förut döda och det femte dött näst före henne, och medföljde sin moder i graven. Sjuknade den 24 januari av barnvärkar och blev samma dag förlöst. Inställte sig sedan annan hård sjukdom och hon blev därav död den 20 februari sedan hon levte i 39 år och 4 månader.* Samma år, om hösten, gifte Johan Johansson om sig med **Karin Carlsdotter**, född 1715 i Uvberget, dotter till Carl Eriksson och Kerstin Hansdotter. Hon överlevde mannen med 10 år och slutade sina dagar den 18 oktober 1775 i en ålder av 60 år. Karin födde två barn.

En dotter till Johan Johansson från det senare giftet, nämligen Kerstin Johansdotter, född 1756 i Östersaxen, blev gift med Per Jansson från Karlsänge, (se vidare under Per Jans, sidan 13). Sonen från förra giftet, **Annick Jan Jansson**, född 1740 i Östersaxen, tillträdde hemmanet efter fadern. Även han var gift två gånger och under hela sitt liv bosatt i Östersaxen. Han avled den 2 mars 1797 av *rötfeber*, 56 år gammal, och han hade enligt dödboken levt *enkelt*. Han ägde 5 barn i det första och 3 i det andra giftet. Annick Jan Janssons första hustru hette **Margareta Andersdotter** och hon var född 1741 på Lillheden. Hin avled den 14 oktober 1773 i en ålder av 32 år. Hans andra hustru hette **Brita Nilsson**, född 1748 i Stensbo. Hon dog den 5 januari 1786 av *lungrot*, endast 37 år gammal.

En dotter från andra giftet, **Annick Brita Jansdotter**, född 1780 i Östersaxen, bodde kvar på gården som inhyses hos sin fasters man Per Jansson fram till sin död 1854. Hon ägde i sin tur dottern **Annick Stina Jansdotter**, född 1812 i Östersaxen. Hon var till en början bosatt i hembyn men flyttade senare till Bredberget. Bland hennes barn märks Annick Per Erik Olsson, född 1845 i Östersaxen, vilken blev bosatt i Roskänge. Sonen Jakob Erik Olsson blev skomakare i Bredberget och sonen Natanael Olsson blev skollärare i Bergsbo.

Bondas Lars Jans.

Som ovan omnämnts delades Bondas Johan Mattssons gård mellan sönerna Johan Johansson och Lars Johansson, troligen redan omkring 1740. Denne **Lars Johansson (Jansson)** föddes 1715 i Östersaxen, och han torde ha byggt sin gård omkring 1740. Gården låg strax väster om faderns gård och på samma backe. Lars Johansson var verksam som smed. Han avled den 6 februari 1790 i en ålder av 74 år. Enligt dödboken var dödsorsaken *andtpäppa*, och han uppgavs att ha levt enkelt och stilla. Hustrun hette **Anna Hansdotter**, och hon var född 1718 i Falun. Hon avled före mannen, nämligen den 9 februari 1786 och dödsorsaken var *lungrot*. Dottern Anna, född 1759, blev gift med Kok Jan Larsson i Holgården, se dito ovan.

Sonen **Johan Larsson**, född 1741, synes en tid ha varit bosatt på gården, men flyttade till Sköttänge omkring 1785. Han gifte sig 1763 med **Elisabet Persdotter**, född 1737 i Sköttänge, dotter till skomakaren Petter Nilsson och Margareta Andersdotter. Makarna blev anfäder till Koksläkten i Sköttänge. Eventuellt kan den ovan nämnde Kok Jan Larsson en tid ha bott på gården och på så sätt gett upphov till släktnamnet. Denne Kok Jan Larsson hade en anfader i Kyrkbyn vid namn Per Larsson Kock. Troligen är epitetet Kok en förvanskning av Kock, som kan vara ett gammalt soldatnamn. Sedermera blev Per Jansson ägare av denna gård sedan han slagit sig ner på den östra gården. Vid en syneförrättning från 1817 över Per Janssons egendom redovisas de hus som står på Kok Jan Larssons egendom, eller den Schön & Compani tillhöriga platsen. Därvid upptogs bland annat:

En stuga med tvenne fönsterluffer, spis och bakugn och järnhällar samt kammare med en fönsterluft, spis med järnhällar, utan mellantak – 50 Rdr.

Ett stall med portluder och redskapsluder, värderat till 15 Rdr.

Ett förlorat avträdesrum, värderat till 3 Rdr.

Hälften i en kornlada, värderad till 10 Rdr

Ett foderluder med tre väggar, värderat till 3 Rdr.

En stolpbod, värderad till 10 Rdr.

En bod på gården, värderad till 8 Rdr.

Ett vedlider, värderat till 0.32.

En foderlada, värderad till 6 Rdr.

Sedermera ägdes gården av Per Janssons sonson, **Petter Ersson**, född 1818 i Östersaxen, vilken brukade 1/2 hemman. Hans hustru hette **Maria Andersdotter**, född 1809 i Saxhyttan. Makarna utvandrade till Amerika 1868. Gården brukades sedan sannolikt av sönerna **Carl Gustaf Persson**, född 1841 i Östersaxen, och **Jan Petter Persson**, född 1846 i Östersaxen. Carl Gustaf Persson blev av Grangärde Häradsrätt den 13/10 1867 dömd för delaktighet i rån till 5 års straffarbete och 10 års förlust av medborgerligt förtroende. Hans hustru utvandrade till Amerika den 14/5 1868, och den 6/9 1871 skildes makarna. Av Grangärde Häradsrätt dömdes Carl Gustaf Persson den 30/5 1877 andra resan för stöld till 1 år och 3 månader straffarbete samt dessutom förlustig medborgerligt förtroende. Han avled i Östanbjörka den 29/7 1883. Det har i Östersaxen berättats om en gårdfarihandlare som försvann spårlöst, men att hans tillhörigheter skulle ha påträffats i gamla Per Jansgården och att sonen i gården var misstänkt för att ha mördat personen i fråga, vilket dock inte kunde bevisas. Vad beträffar Jan Petter Persson flyttade han med sin familj till Stora Tuna den 28/11 1887.

Hemmansdelen inköptes år 1876 av Erik Persson, född 1832 i Saxhyttan, vilken redan tidigare förvärvat den andra hemmansdelen (östra gården). Husen revs sannolikt omkring sekelskiftet. Per Jansgården har sina uthus på den gamla gårdsplatsen i väster. Se vidare under Per Jans (äldre och yngre) nedan.

Äldre Per Jans.

År 1815 flyttade bergsmannen **Per Jansson** till sin svärfaders, Annick Jan Janssons gård i Östersaxen efter att tidigare ha varit bosatt i Karlsänge. Han föddes 1761 i Karlsänge som son till Jan Halvarsson och Elisabet Hans-dotter, och hans farfars far var Per Halvarsson som var Karlsänges förste nybyggare. Per Jansson var verksam som bergsman vid Saxhytte Masugn, och han blev nu kvar i Östersaxen under resten av sitt liv. Det är denne Per Jansson som gett upphov till gårdsnamnet. Han avled den 26 mars 1826 av håll och styng, 65 år gammal. Per Jansson var gift två gånger och hade 6 barn, varav 4 överlevde honom, samtliga från första giftet. Hans första hustru hette **Kerstin Jansdotter**, född 1756 i Östersaxen. Hon avled i Karlsänge den 17 september 1810 av *rödsot*, 54 år gammal. Den andra hustrun hette **Anna Vidiksdotter**, född 1769 i Stensbo. Även hon hade varit gift två gånger, och var vid ingången av äktenskapet med Per Jansson änka efter torpägaren Jan Samuelsson i Fyrnäset. Hon ägde 4 barn från det förra giftet, inga i det andra. Han dog av *ålderdomskrämpor* den 3 mars 1843 sedan hon levtt årbart och kristet i 73 år.

Per Jansson efterträddes av sönerna Erik Persson och Carl Persson. Be-
träffande den förstnämnde, se nedan. **Carl Persson** föddes 1798 i Karlsänge och han var till yrket masmästare. Familjen flyttade till Finnspong 1828, där Carl Persson avled den 19 juli 1839. Hustrun **Stina Jansdotter**, född 1805 i Bergsbo, återvände som änka till Östersaxen. År 1843 gifte hon om sig med Olof Norström i Rämsholen. Stina blev ånyo änka och gifte sedermera om sig med Isak Mattsson i Östanbjörka, och flyttade därmed till den sistnämnda byn.

Per Janssons andre son **Erik Persson**, född 1795 i Karlsänge, blev som ovan nämnts bosatt på faderns gård i Östersaxen. Han står noterad som hemmansägare och 12-man, den sistnämnda titeln innebar att han var nämndeman. Erik Persson blev kvar i hembyn under hela sitt liv. Han avled den 4 januari 1868 i en ålder av 72 år. Dödsorsaken var enligt dödboken *slag och ålderdomsbräckligheter*. Hustrun hette **Stina Hellström**, född 1791 i Ludvika, vilken levde till den 24 maj 1857. Om henne finns följande notering i dödboken: *Levt fromt, kristligt och undergivet. Död av gikt varav hon först 10 år och sedan 14 år liggande till sängs varit ett plågornas offer, 65 år gammal. Födde 5 söner och 3 döttrar.*

Egendomen ärvdes av sonen **Jan Ersson**, född 1827 i Östersaxen, medan den andre sonen Petter Ersson blev bosatt på den västra gården, som tidigare tillhört Bondas Lars Jansson, (se sidan 12 ovan). Jan Ersson med sin familj tycks ha flyttat flera gånger. Till en början bodde de i Östersaxen, därpå något år i Mockfjärd för att senare återvända till Östersaxen. De vistades så under några år i Dala Floda för att återigen återvända till Östersaxen. Hustrun hette **Maria Persdotter** och hon föddes 1825 i Östanbjörka, dotter till Per Hansson och Anna Persdotter. Familjen utvandrade slutligen till Amerika år 1882. Endast den äldsta dottern Sara Jansdotter, född 1853 i Östersaxen blev kvar i Sverige. Hon gifte sig med skomakaren Klack Gustaf Persson i Saxhyttan och blev bosatt vid Slaggvarpet i Saxhyttan. Gården i Östersaxen förvärvades av Erik Persson från Saxhyttan. Se yngre Per Jans nedan. Beträffande kartor över Per Jans, se sidorna 8 och 9 ovan.

Som redan nämnts brukades den västra gården, som utgjorde 1/2 hemmansdel, av Petter Ersson, vilken redan redovisats under rubriken "Bondas Lars Jans" ovan. Även denne utvandrade till Amerika men redan dessförinnan, närmare bestämt den 22 maj 1868, avyttrade han och sonen Jan Petter Persson hemmansdelen till Jan Petter Saxström i Saxhyttan. Denne sålde i sin tur till Erik Persson från Saxhyttan enligt köpebrev av den 28 juni 1876. Hemmanet omfattade då hus, åker slog och skog med undantag av en skogsteg i Tansberget, vilken en Jan Erik Persson redan tidigare förvärvat. Vad beträffar Saxström hade denne tidigare varit bosatt i Karlsänge och efter vistelsen i Östersaxen flyttade han till Roskänge.

Yngre Per Jans.

Som redan framgått flyttade Per Jans Jan Ersson till Amerika 1868. Egendomen kom först i Britt Jan Janssons i Stensbo ägo. Denne var för övrigt far till riksdagsmannen Jan Petter Jansson i Saxhyttan. Britt Jan Jansson sålde i sin tur till den ovan nämnde Erik Persson från Saxhyttan år 1882. Erik Persson hade därmed blivit ägare av båda gårdarna, d.v.s. hela hemmanet. Någon släktskap till de tidigare ägarna föreligger inte, men Erik Persson ärvde det gamla gårdsnamnet Per Jans.

Erik Persson föddes 1832 i Saxhyttan där han var son till Per Ersson och Klack Maria Andersdotter. Familjen bodde först en tid i Saxhyttan och därefter i Norrbo innan de flyttade till Östersaxen. Erik Persson, vilken står skriven som hemmansägare, avled den 15 juni 1904 i en ålder av 72 år. Någon dödsorsak är inte noterad i dödboken.

Erik Perssons hustru hette **Maja Stina Larsdotter**, född 1836 i Norrbärke. Hennes föräldrar var sedermera inflyttade till Norrbo. Maja Stinas mor, Stina Lisa Persdotter, född 1815 i Stora Dagkarlsbo, var för övrigt syster till Sunes Lars Petter Persson, född 1815 och inflyttad till Bergsbo. Denne var fader till Sunes August Pettersson i granngården. (Se Skräddarns, sidan 21 nedan). Maja Stina och August var således kusiner. Hon avled den 19 januari 1918 i en ålder av 82 år.

Mågen **Pellas Gustaf Andersson**, född 1861 i Saxhyttan, blev nu ägare av hemmanet. Han var son till Pellas Anders Gustaf Andersson och Sara Lisa Blommé, sedermera utflyttade från Saxhyttan till Sköttänge. Gustaf Andersson lät uppföra en ny gård på platsen 1913. På egendomen fanns tidigare ekonomibyggnader i form av ett stall uppfört 1905, ladugård, loge och vedbod uppförda 1907, loge uppförd 1908. Här fanns även redskapsbod och tre foderlider samt källare. Gustaf Andersson blev kvar i Östersaxen fram till sin död den 14 februari 1925. Han var vid sin bortgång 63 år. Hustrun hette **Sara Stina Eriksdotter**, född 1864 i Saxhyttan och dotter till Erik Persson ovan. Hon avled den 7 november 1942 i en ålder av 78 år. Sonen **Ernst Gustafsson**, född 1903 i Östersaxen, gifte sig 1917 med **Augusta Bergkvist**, född 1895 i Råfvåla. Familjen bodde till en början i Östersaxen, med flyttade omkring 1922 till Sköttänge (Pellasgården). Sonen **Per Jans Erik Gustafsson**, född 1904 i Östersaxen, etablerade sig som droskbilsägare. Han förblev ogift.

Sonen **Per Jans Karl Gustafsson**, född 1900 i Östersaxen övertog hemmanet. Han lät år 1925 uppföra matbod, magasin och garage. Karl Gustafsson, vilken vanligen gick under namnet Per Jans Kalle, var en av de tidigare bilägarna i bygden. 1929 renoverade han gården och installerade då även vatten- och värmeledning. Han blev kvar i byn under hela sitt liv. Han avled den 12 juni 1962 när han var 61 år gammal.

Hustrun **Ellen Andersson**, född 1912 i Hästberget, där hon var dotter till Täpp Karl Erik Andersson och Emma Kristina Saxström. Hon levde sedan som änka fram till sin död 1991, och hon var då 79 år. Makarna ägde sönerna Arne och Lars, den senare född 1948, tog namnet **Arvids** och är och bosatt i Borlänge.

Sonen **Arne Gustafsson**, född 1936 i Östersaxen, blev kvar på gården. Han var verksam som verkmästare vid en bilfirma i Ludvika. Arne Gustafsson lät 1977 genomföra en omfattande renovering och tillbyggnad av villan. Han avled den 5 mars 2012 i en ålder av 76 år. Hustrun **Elvi Linder** föddes 1941 i Skellefteå. I familjen ingår barnen Inger Elaine *Maria* och Kjell Arne *Lennart*, tvillingar födda 1964 samt Åsa *Anneli*, född 1969.

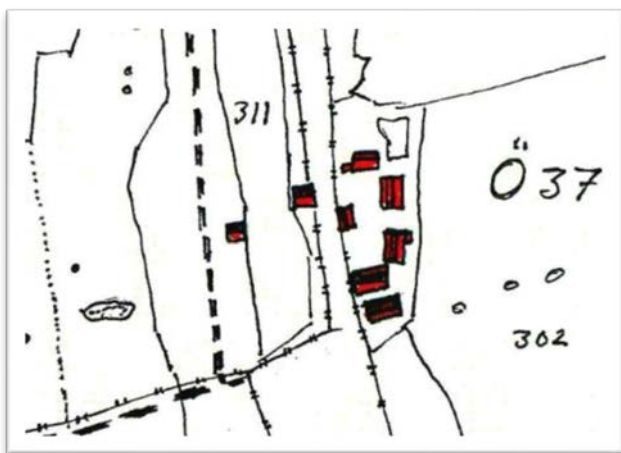
Elvi Gustafsson bor kvar på gården och är tillsammans med barnen nuvarande ägare av fastigheten. Sonen **Lennart Gustafsson** och dennes sambo **Maria Eriksson** har låtit uppföra en ny villa strax söder om den äldre gården och som stod färdig 2003. **Lars Gustafsson** (senare med efternamnet Arvids) lät vid mitten av 1970-talet uppföra ett fritidshus ett stycke söder om föräldrarnas gård. Arne och Elvi Gustafssons dotter **Maria Gustafsson** är numera ägare av fritidshuset.

Tun Jans.

Platsen bebyggdes första gången av en vid namn **Tun Jan Jansson**, född 1711 i Krabbsjön, vilken 1739 blev gift till Notgården i Saxhyttan, där makarna nu slog sig ner. Epitetet "Tun" kan härledas ifrån Jan Janssons farfar, Johan Mattsson i Krabbsjön, vilken var född 1639 i Åker, Stora Tuna. Denne hade med sin familj vistats vid Ludvika Bruk innan flytten gick till Krabbsjön.

Tyvärre har det inte varit möjligt att fastställa exakt när Tun Jan Jansson flyttade från Notgården till nybygget i Östersaxen. Vid Laga Tinget år 1765 erhöll han skattefrihet *för nyodling av 20 snesland åker av utmarken österut ifrån dess torp, samt 6 snesland på väster sida av gatan, mitt emot torpet*. Dessa uppgifter rör säkerligen Östersaxen, även om Jan Jansson vid denna tidpunkt fortfarande var skriven på Saxhyttan. Vid Tun Jan Janssons död ägde han egendom både i Notgården och i Östersaxen. Han avled den 12 januari 1774 i en ålder av 63 år. Hustrun hette **Brita Mattsdotter**, född 1714 i Saxhyttan och dotter till notbindaren Mats Ersson. Hon dog den 26 december 1784 i en ålder av 70 år. Enligt dödboken hade hon levt *kristligt*, och dödsorsaken angavs vara *rödsot*.

År 1782 den 5 maj delades egendomen i samband med arvsskifte mellan barnen, 2 söner och 2 döttrar. Modern undantog därvid en del åt sig själv. Den ena dottern avled redan 1791 medan den andra blev gift till Morberget, varigenom deras tvenne bröder blev ensamma ägare av egendomen. De synes ha bosatt sig i varsitt hus på samma gårdsplats. År 1798 ingick bröderna ett byte med inspektoren Kjellander vid Saxhyttan på så sätt, att Anders och Johan Janssöner erhöll de så kallade Gärdsveds Anders torp i Östersaxen, bestående av 55 snesland åker öster om vägen samt 10 snesland därstädes jämte 3 snesland väster om vägen samt hela Illtuvänget. Häremot avstod bröderna bl.a. 47 snesland vid Notgården till Kjellander. Gärdsveds Anders Jansson och dennes hustru hade båda avlidit, han 1786 och hon 1784. Även deras tvenne barn var döda och torpet revs troligen omkring 1790. Gärdsveds Anders torp låg sannolikt strax söder om Tun Jans gård. Beträffande Tun Anders Jansson synes denne ha varit bosatt på den gård som senare skulle komma att benämnas Skräddarns (se sidan 19 respektive 21 nedan).

Tun Jan Jansson d.y. föddes 1774 i Notgården och han kom att tillträda hälften av faderns egendom. Han blev under resten av sitt liv bosatt i Östersaxen, där han avled den 14 juli 1801 av *förstoppning*, 57 år gammal. Hans hustru hette **Anna Olsdotter**, och hon var född 1753 i Buberget där hon var dotter till Olov Olsson och Anna Andersdotter. Sedan hon varit änka i fyra år gifte hon om sig med **Hindrik Larsson**, född 1750 i Säfsnäs, vilken blivit

änkling några år tidigare. Han hade dessförinnan varit bosatt i Brynberget.

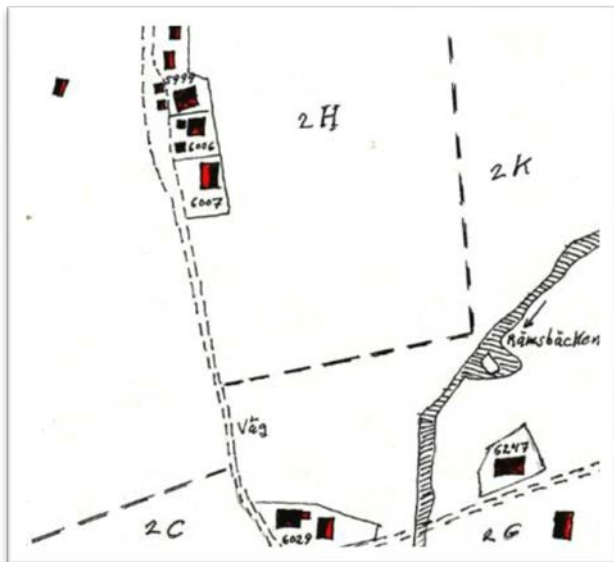
Anna Olsdotter avled den 25 mars 1810 av *hetsig feber*, 56 år gammal. Enligt dödboken hade hon levt *saktmodigt*, haft 1 son och 6 döttrar i det första giftet, inga i det andra giftet. Hindrik Larsson dog den 18 september 1810 av lungsot, 60 år gammal.

Den 18 mars 1811 förrättades likvidation mellan Hindrik Larssons och Anna Olsdotters respektive barn. Därvid fastslogs att Hindrik Larsson icke medfört någon annan egendom i boet än lösören, så icke heller hustrun Anna Olsdotter, utan all fast egendom var ärvd av Tun Jan Jansson efter dess föräldrar. Således fastställdes att Hindrik Larssons arvingar skulle utfå sitt arv i lös egendom och Anna Olsdotters arvingar sitt arv uti fastigheten. År 1821 skedde en uppmätning och fördelning av åkerjord och hus emellan Tun Jan Janssons arvingar i Östersaxen. Kartskissen ovan visar Tungårdarna vid Storskiftet 1811 – 1814.

Tre döttrar till Tun Jan Jansson d.y. nämligen **Catharina**, **Stina** och **Elisabet**, alla ogifta, bodde kvar på gården. (Beträffande dottern Anna Jansdotter, se Per Matts nedan). Den ovan nämnda Catharina Jansdotter avled den 7 december 1831 i en ålder av endast 44 år. Av bouppteckningen från samma år framgår att hon bl.a. ägde 1/5 i gamla stugan på gården samt 12 snesland åker. År 1842 antogs som skötslofolk för systrarna Lisa och Stina Jansdöttrar Tägt Erik Jansson och hans hustru Stina Mattsdotter. Den sistnämnda var systerdotter till Lisa och Stina. Året efter flyttade Erik och Stina till Ställberget, och sedermera till Karlsänge, och istället antogs Per Mattsson och hans syster Catarina såsom skötslofolk för dessa två deras mostrar. Den 13 oktober 1847 upprättades så ett testamente av följande lydelse: *Vi undertecknade lämnar härmed ett sannfärdigt bevis, att i förliden januari månad detta år, voro vi inne hos gamla pigan Tun Jans Stina Jansdotter i Östersaxen, då hon låg på sotsängen, men dock ägde sunt och redigt förstånd, sade hon: Jag har i många år varit sjuklig och en usling, i synnerhet som ni veta att jag har den här fallsjukan. Om inte min syster Lisa har förbarmat sig över mig, har jag sedan länge varit förgången i mitt elände. Därför tycker jag att ingen annan bör ha den lilla tillgång som kan vara i behåll efter mig när jag dör, i löst och fast, emedan då jag har skulder det således bliver blir en knapp belöning för hennes bevista tjänst. Testamentet undertecknat och bevitnat av Ris Erik Larsson i Saxhyttan, tolman Per Ersson samt J.P. Saxström i Östersaxen.*

Tilläggas kan att fallsjuka är en äldre benämning på epilepsi. Tun Jans Stina Jansdotter avled den 26 januari 1847 i en ålder av 56 år. Av bouppteckningen efter henne framgår att hennes egendom bl.a. bestod av 16 snesland åker och 24 sneslans slog, 1/4 i en gammal stuga, ett gammalt fällder samt en hemmansdel uti Esbjörn Ers 1/4 och Lars och Erik Esbjörns 1/8 hemman.

Den 29 september 1849 blev pigan Lisa Jandotter instämd till tinget angående ovanstående testamente. Det var systersonen Per Mattsson i Östersaxen, systerdotters man Tägt Erik Jansson på Ställberget samt svågern Göran Hansson i Långmyra som då gjorde anspråk på kvarlåtenskapen efter Stina Jansdotter under motivering att densamma var ärvd och icke förvärvad. Lisa synes dock ha blivit befriad från åtalet. Av en notis från 1850-talet framgår att Lisa Jansdotter ägde 1/2 egendom med systersonen Per Mattsson.

År 1858 sökte Lisa Jansdotters förmyndare, Ris Anders Ersson i Saxhyttan, att genom auktion få sälja hennes egendomsdel under motivering att hon snart var 60 år gammal samt sjuklig och själv ej kunde förtjäna sitt uppehälle. Lisa protesterade häremot och sade att hon såsom myndig själv ville råda över sin egendom, samtidigt som visade upp ett prästbetyg att hon var född den 4/9 1797 i Östersaxen. Även denna gång fick Lisa behålla sin egendom.

Den 3 maj 1862 upprättade Lisa Jansdotter ett testamente vari hon upplåter all sin egendom till Ris Anders Larsson och hans hustru Catharina Mattsdotter (Lisas systerdotter), emot att de skulle försörja henne med husrum, kläder och föda i hennes återstående livstid. Året efter, närmare bestämt den 6 maj 1863, sålde så Ris Anders Larsson till Carl Fredrik Barkström all Tun Lisa Jansdotters egendom i Östersaxen, bestående 3/896 hemman uti Lars och Erik Esbjörn 1/8 samt Esbjörn Ers 1/4 hemman. Denne Ris Anders Larsson var gift med den ovan nämnda Catharina Mattsdotter. Lisa Jansdotter flyttade samma år till Ris Anders Larsson i Saxhyttan där hon sedan levde i ytterligare sju år såsom skötslohjon. Hon slutade sina dagar den 15 augusti 1870 i en ålder av 73 år. Kartskissen avser Laga Skiftet 1866 – 1876. Samtliga fastigheter under 2H tillhör Carl Barkström (gamla Tun Jans). Längst ner i mitten Per Matts och till höger Rävbacken.

Per Matts – Berglunds.

Ore Mats Persson, född 1756 i Norrbo, blev 1812 måg till den ovan nämnde Tun Jan Jansson och flyttade därmed till Östersaxen. Han hade tidigare varit gift och bosatt på Källgården vid Notgården i Saxhyttan. Mats Persson var son till masmästaren Ored Per Persson, och släktnamnet kan härledas till en gammal soldatrote som hette Oreda. Enligt uppgift skall huset i Östersaxen härstamma från 1600-talet, vilket antyder att Ore Mats Persson kan ha monterat ner den gamla Källgården i Saxhyttan och flyttat den till Östersaxen. Den nya gårdsplatsen är troligen identisk med en plats, där Gårdsveds Johans torp en gång var beläget. Marken här synes från början ha varit avstyckad från Bondasegondomen (Per Jans). Mats Persson gick allmänt under namnet "Ore-Mattes" och han synes ha varit en i bygden tämligen känd person emedan namnet var gängbart långt in på 1900-talet.

Ore Mats Persson slutade sina dagar den 3 maj 1836 i en ålder av 73 år. Dödsorsaken var enligt dödboken ålderdomsbräcklighet. Hans första hustru hette **Brita Andersdotter**, född 1769 i Saxhyttan där hon kom från Anders Nilsgården. Hon avled redan 1809. Hans andra hustru hette **Anna Jansdotter**, född 1783 i Östersaxen och dotter till den ovan nämnde Tun Jan Jansson d.y. Även hon dog tidigt, närmare bestämt den 31 mars 1832 av håll och styng, endast 51 år gammal. Från detta gifte fanns dottern Lisa Mattsdotter, född

1802, som blev gift till Sköttänge. Dottern Christina Mattsdotter, född 1815, blev år 1842 gift med Tägt Erik Jansson från Laxsjön. De bodde första året i Östersaxen, flyttade därefter till Ställberget och slutligen till Karlsänge där de anlade ett nybygge. Sonen Per Mattsson blev bosatt på sin faders gård medan dottern Catharina Mattsdotter blev gift med Ris Anders Larsson i Saxhyttan. Deras dotter Johanna Andersdotter gifte sig med Plåt Gustaf Persson. Se Berggrens, (se sidan 38 nedan.) Ore Mattes dotter från första giftet Lisa Mattsdotter, född 1803 i Saxhyttan, blev gift till den så kallade Skommar-släkten i Sköttänge.

Per Mattsson, född 1815 i Östersaxen och son till den ovan nämnde Ore Mattes, blev som redan nämnts kvar på faderns gård där han sedan blev bosatt under resten av livet. Han slutade sina dagar den 11 mars 1885 i en ålder av 69 år. Hustrun **Stina Andersdotter** var född 1810 i Rönnäset. Hon överlevde maken med fyra år och dog den 6 februari 1889 när hon var 78 år gammal. Makarna var barnlösa, och år 1885 testamenterade de egendomen till Per Mattssons systerson, Ris Carl Andersson i Saxhyttan, samt dennes syster Johanna Andersdotter, gift med Plåt Gustaf Persson i Östersaxen. Se vidare under Berggrens sidan 38 nedan.

Ris Carl Andersson, född 1859 i Saxhyttan och son till den ovan nämnde Ris Anders Larsson och Catharina Mattsdotter, flyttade till Östersaxen omkring år 1885. Han gifte 1907 med **Maja Lisa Jansson**, född 1865 i Tyngsjö. Hon hade tidigare varit gift Berglund och bosatt i Norhyttan. Hennes man mördades 1901 av den beryktade Karl Granlund, även kallad Gardist-Kalle, vilken hade flera liv på sitt samvete. Ris Carl Andersson avled den 28 februari 1943 i en ålder av 84 år. Hans hustru dog den 21 juni 1935 när hon var 70 år gammal.

Ris Carl Anderssons styvson **Axel Berglund**, född 1898 i Norhyttan, blev sedermera ägare av gården. Han var anställd vid Nyhammars Bruk. Axel Berglund, vilken var ogift, blev under resten av sitt liv bosatt på gården, med undantag av de sista åren då han vistades på Solgärde. Han gick bort den 3 december 1984 när han var 86 år gammal. Axel Berglunds syster Ester Berglund, född 1896 i Norhyttan, blev gift Larsson och bosatt i Stockholm. Hennes dotter Elna Larsson blev gift Ögren och kom att utnyttja ett fritidshus på Rävbacken. (Se sidan 11 ovan). Den nuvarande ägaren av Per Mattsgården heter **Elisabet Kärvås**.

Tun Anders Janssons.

Tun Anders Jansson, född 1754 i Saxhyttan och Notgården, var son till Tun Jan Jansson den äldre. Tillsammans med brodern, Tun Jan Jansson den yngre, delade han hemmanet i Östersaxen. Anders Jansson var under resten av sitt liv bosatt i Östersaxen. Han avled den 11 juli 1799 av *håll och styng*, endast 45 år gammal. Tun Anders Janssons hustru **Brita Ersdotter** var född 1754 på Stakheden, och hon överlevde mannen med 11 år. Hon dog den 10 juli 1910 av *lungsot*. Enligt dödboken hade hon varit *tyst och undergiven*. Brita födde en son och sex döttrar.

Mågen **Lars Persson**, född 1790 i Bergsbo, tillträdde en del av egendomen efter svärföräldrarna. Han avled dock redan 1821 av *håll och styng* i en ålder av endast 30 år. Lars Persson står noterad som fattig.

Lars Perssons änka **Elisabet Andersdotter**, född 1788 i Östersaxen, bodde sedan under många år kvar på gården fram till 1858 då hon flyttade till Stora Tuna. Redan 1854 hade hennes måg, gästgivaren Jakob Axel Bagge och gift med dottern Elisabet Larsdotter, flyttat till Stora Tuna. Hemmansdelen avyttrades till Barkström, se nedan.

En annan måg till Tun Anders Jansson var **Anders Nilsson**, född 1792 i Östanbjörka, gift med **Greta Andersdotter**, född 1792 i Östersaxen. Familjen bosatte sig i Östanbjörka, men efter makens död 1851 återvände änkan till Östersaxen, där hon avled den 17 maj 1869. Enligt en notering från 1855 ägde då Anders Nilsson 1/2 egendom i Östersaxen tillsammans med Carl Barkström. Beträffande Anders Nilssons egendom, se under rubriken "Storvål Eriks" nedan.

För övrigt kan nämnas att det på 1850-talet uppstod en del stridigheter mellan änkorna Elisabet (Lisa) Andersdotter och Greta Andersdotter. Enligt en lottning som företogs den 25 maj 1853 hade Greta fått lösningsrätt på all dess systers fasta egendom. Av ett tingsprotokoll av den 15/10 samma år framgår att Elisabet Andersdotter hade gjort vissa nyodlingar.

Av en uppskattning gjord samma år framgår att det då fanns följande hus på gården: *En stuga med kammare under näver och rutten takved, trenne fönsterluffer, långspis med spishäll, bakugn med botten, tvenne dörrar på gångjärn med inomlås, upptaget till ett värde av 50 Rdr. Vidare fanns där en bod med trenne väggar under näver och takved, mellanbotten och dörr med gångjärn och lås. Värde 14 Rdr. Hälften i en kornlada under näver och takved med golv, dörr på gångjärn, upptogs till 10 Rdr. Ett vidbyggt lider med trenne väggar under näver och takved, med golv, dörr på gångjärn. Värde 12 Rdr. Ett gammalt fähus och ett gammalt stillider under näver och takved, dörrar på gångjärn. Upptogs till 10 Rdr rmt.*

Efter rättegång skedde förlikning mellan syskonen den 17 augusti 1854, varvid Lisa avstod sin halva del i hemmanet emot 500 Rdr. Samma år den 18 oktober sålde Greta Andersdotter samma egendom i Östersaxen till skräddaren Carl Fredrik Barkström och hans hustru i Saxhyttan för 500 Rdr rmt. Se vidare under rubriken "Skräddarns – Sunes" nedan.

Storvål Eriks.

Gården, som låg strax norr om Martin Lahrs nuvarande gårdsplats, uppfördes sannolikt vid mitten av 1800-talet av **Anders Andersson**, född 1829 i Östanbjörka och son till Anders Nilsson ovan. Han var gift två gånger. Hans första hustru hette Stina Persdotter, född 1828 i Sandviken, vilken avled den 16 december 1863. År 1870 gifte Anders Andersson om sig med **Anna Larsdotter**, född 1830 i Dala Järna. År 1855 ägde han, tillsammans med modern och Carl Barkström 1/2 hemman i Östersaxen. Anders Andersson blev kvar i byn fram till år 1882, då han med sin familj flyttade till annan ort.

Snickaren **Erik Jansson**, född 1852 i Storvåla (vid Bredberget) förvärvade år 1883 Anders Anderssons egendom för 340 kronor och flyttade nu dit med sin familj efter att tidigare ha varit bosatt i Storvåla. Hustrun hette **Maja Stina Barkström**, född 1851 i Saxhyttan och dotter till Carl Fredrik **Barkström**, vilken vid denna tidpunkt blivit ägare av hela det forna Tunhemmanet i

Östersaxen. Storvål Erik, som han vanligen kallades, flyttade med sin familj till Sellnäs i Stora Tuna år 1896. Under vistelsen i Grangärde föddes 8 barn. Erik Jansson gick bort den 19 augusti 1947. Hans hustru Maja Stina hade avlidit redan den 31 september 1928. Efter familjens avflyttning från Östersaxen ödelades platsen och alla husen revs.

Skräddarns eller Sunes.

Skräddaren **Carl Fredrik Barkström**, född 1820 vid Elvkarnoret (en gård belägen vid noret mellan Björken och Saxen), inköpte som ovan nämnts Tun Greta Andersdotters hemmansdel för 500 Rdr den 18/10 1854, och familjen flyttade nu dit efter att tidigare ha bott i Saxhyttan. Barkströmsläkten var inflyttad från Falun till Grangärde omkring 1815. C.F. Barkströms fader var brännmästaren Anders Barkström, född 1785 i Falun. Utöver Östersaxen kom släkten att etablera sig bl.a. i Morgärde och Östanbjörka. Carl Fredrik Barkströms hustru hette **Sara Olsdotter**, född 1824 i Saxhyttan där hon var dotter till Stak Olof Olsson på Olorsgården.

Den 6 maj 1863 inhandlade Barkström även Ris Anders Larssons och Catharina Mattsdotters hemmansdel för 580 Rdr. Den år 1854 förvärvade hemmansdelen hade ursprungligen tillhört Tun Anders Jansson, och den nu inköpta delen hade tillhört dennes broder, Tun Jan Jansson den yngre. Vad beträffar Tun Jan Janssons forna hemman fick Barkström lagfart den 14/9 1864 sedan han fått uppvisa omfattande åtkomsthandlingar. Hans ansökan om lagfart på Tun Anders Janssons forna hemman avslogs, då han trots omfattande ansökningshandlingar inte kunde bevisa eller styrka säljarnas äganderätt. Den 8/6 1869 kunde Barkström även upprätta ett treårskontrakt med Anders Andersson angående dennes fastighet i Östersaxen, omfattande hus, åker och slog samt skog. 1883 inköptes även den ovan nämnda egendomsdelen av Barkströms måg, Storvål Erik Jansson. (Jämför ovan). Med undantag av Per Mattssons hemmansdel (jämför ovan) hade Barkström nu blivit ägare av Tun Jan Janssons den äldres hela hemman i byn.

År 1869 var Barkström indragen i en tvist med Nyhammars bruksägare angående äganderätten till den såkallade Båthushagen, belägen öster om sjön Saxen. Bruksägarna gjorde gällande att hagen var identisk med den jord som Litström & Johansson (dåvarande ägare av Nyhammars Bruk) tillbytt sig av Berggrens änka i Östersaxen. Barkström å sin sida påstod sig äga all den jord som tidigare ägts av Tun Jan Janssons sterbhusdelägare, åberopandes skifteshandlingar från 1824 enligt vilka Per Jansson i Östersaxen fick en fångskogslott på östra sidan om Saxen, närmast intill sin gård. Därefter och söder därom fick Anders Jons Anders Ers änka, Tun Jan och Anders Janssöners sterbhus samt Berggrens änka en gemensam teg att dela på tvären. Barkström ansåg att Båthushagen utgjordes av denna jord, och att Berggrens änka inte haft rätt att byte bort denna jord, som hon ej ägde ensam. Barkströms talan ogillades dock av Häradsrätten. År 1876 sålde Nyhammars Bruk till Barkström all deras i Östersaxen befintliga jod, bestående av en gammal stuga med tvenne rum, ett gammalt stall, en gammal ladugård och en gammal bod, för tillsammans 400 kronor. Det torde härröra sig om den gamla Hol-gården (Per Andersas), som senare förvärvades av Ris Anders Ersson i Saxhyttan.

Carl Fredrik Barkström blev kvar i Östersaxen under resten av sitt liv. Det är givetvis dennes yrke såsom skräddare som gett upphov till gårdsnamnet "Skräddarns", ett namn som varit i bruk ända in i modern tid. Han avled den 11 februari 1891 när han var 70 år gammal. Han änka överlevde honom med över 11 år, och hon slutade sina dagar den 7 november 1902 i en ålder av 78 år. Makarna efterlämnade fyra barn av vilka dottern Maja Stina blev gift med Storbål Erik (se ovan). Dottern Carolina utvandrade till Amerika år 1894. Beträffande dottern Fredrika, se nedan. Enligt bouppteckningen efter Barkström, upprättad 1893, omfattade den fasta egendomen bl.a. en stuga med kammare, en dito med kammare och bod, en ladugård med hölider, ett stall med vedlider, ett avtråde, en tröskloge, ett lider med tre väggar, en bod, en stuga vid Björkåsens fäbodlar, ett fähus samt en hölada vid Björkåsen. De i ovanstående bouppteckning uppräknade två stugorna är sannolikt identiska med de hus, som en gång för länge sedan beboddes av Tun Jan Jansson d.y. och hans broder Tun Anders Jansson.

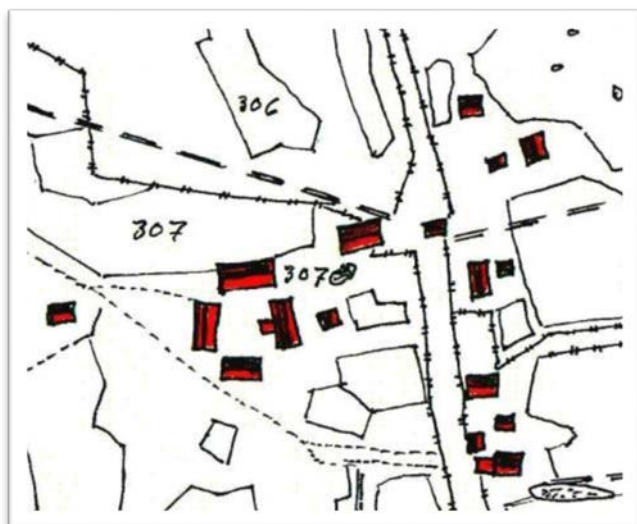
Hemmanet ärvdes av Barkströms måg, **Sunes Per August Pettersson**, född 1852 i Bergsbo där han var son till Sunes Petter Persson och Catharina Persdotter. Den sistnämnda var änka efter Olars Anders Ersson i Morgårde. Denne omkom i samband med en tragisk olycka då han fick lårbenet krossat vid Abäckshyttans masugn. Från detta äktenskap kan nämnas dottern Sophia Andersdotter, vilken blev gift med Anders Ersson i Karlsänge. Från det senare giftet härstammar den ovan nämnde Sunes August Pettersson samt Lovisa Pettersson, gift med Brynbergs Karl Erik Jansson i Karlsänge. Släktnamnet "Sunes" sträcker sig långt tillbaka i tiden till en förfader, en bruksinspektör vid namn Sune Persson, vilken var verksam vid Ludvika Bruk under senare delen av 1600-talet. I sammanhanget kan nämnas att Sunes Petter Persson i sin tur var son till Sunes Per Larsson, född 1789 i Ludvika. Enligt Sunes Johan Pettersson i Östersaxen ägde han en stor egendom i Stora Dagkarlsbo med en större kreatursbesättning som bl.a. skall ha omfattat ett tjugotal kor. På grund av spritmissbruk blev han dock utfattig och nödgades frånträda hela egendomen på 1840-talet.

Sunes August Pettersson, vilken var verksam som byggnadssnickare, gifte sig 1892 med **Fredrika Barkström**, född 1862 i Saxhyttan. Hon gick allmänt under namnet Skräddar Fredrika. August Pettersson avled den 9 januari 1935 i en ålder av 72 år. Fredrika levde sedan som änka i 10 år fram till sin död den 13 mars 1945. Hon var vid sin bortgång 82 år. Makarna ägde fem barn av vilka dottern Edla, född 1893, blev gift Ånberg och bosatt i Vintrosa, Närke, där hon avled 1976. Alla de övriga fyra barnen blev kvar i Östersaxen och förblev ogifta. **Matilda (Tilda) Pettersson** född 1894, dog den 2/4 1979. **Sunes Johan Pettersson**, född 1896 blev även han bosatt på fädernegården ända fram till sin död den 24 maj 1977. Även **Elna Pettersson**, född 1899, bodde kvar på gården fram till sin död den 7 november 1972. Yngsta dottern **Augusta Pettersson**, född 1901, avled redan den 13 april 1948. Samtliga var aktiva inom Grangårde Missionsförsamling. Efter Johan Pettersson fränfalle hittade Sigfrid Andersson i Ställberget ett omfattande gårdsarkiv, vilket gjort det möjligt att mer i detalj följa gårdens historia. Handlingarna förvaras numera i arkivet på Sunnansjö Gammelgård.

På 1980-talet förvärvades egendomen av **Christoph och Margit Bodinger**, båda födda 1930. Bodinger ägde vid den tidpunkten ett företag i Grangärde. Familjen var inflyttad från Kyrkbyn till Östersaxen, och hade en tid även vistats i Storfors, Värmland. Makarna äger fem barn. Bodinger lät genomföra en omfattande restaurering och utbyggnad av den gamla fastigheten. Nuvarande ägare är **Ivar och Ulrika Möller**.

Gamla Not Jans.

Släktnamnet kan härledas ifrån yrket notbindare. Flera inom släkten hade tidigare varit verksamma inom nämnda yrke och bosatta på Notgården i Saxhyttan. Gårdsnamnet är en förkortning av Notbindargården. Den första utflyttningen till Östersaxen synes ha skett under senare hälften av 1700-talet. Bergsmannen **Not Anders Ersson**, född 1743 i Saxhyttan och bosatt vid Notgården förefaller att ha ägt mark i Östersaxen. Det är dock ovisst om han själv någonsin bodde i Östersaxen. Olika källor ger här motstridiga uppgifter. Not Anders Ersson avled den 2 mars 1801 och dödsorten anges då vara Saxhyttan. Han skall enligt dödboken ha dött av *håll och styng* efter att ha levt *kristligt* i 57 år. Hans hustru hette **Karin Eriksdotter**, född 1745 i Björnhyttan. Hon avled enligt dödboken av *pleuresie* efter att ha levt *stilla* i 67 år. Makarna ägde 10 barn.

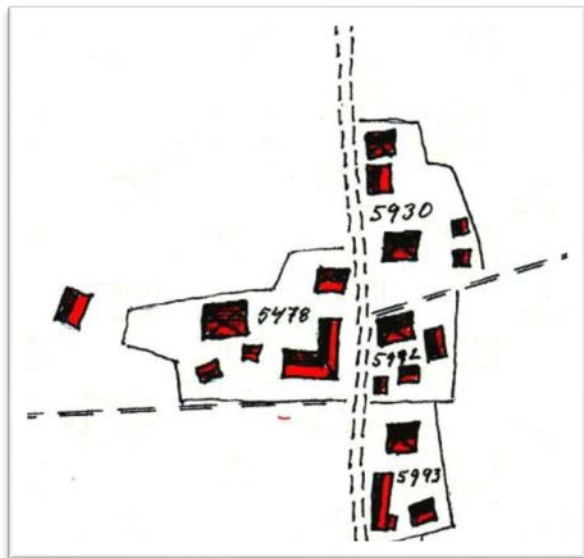

Helt klart är dock att deras son **Not Jan Andersson**, född 1778 i Saxhyttan, var bosatt i Östersaxen. Det är uppenbarligen han som gett upphov till gårdsnamnet "Not Jans". Han står noterad som hemmansägare, och ägorna i Östersaxen kan då ha brukats av hans förfäder under flera generationer. Kartskissen visar Not Jan Anderssons gård till vänster om vägen. Till höger Muggårdarna. Kartan avser Storskiftet åren 1811-1814.

Not Jan Andersson avled den 5 maj 1844 efter att ha varit änklings i 13 år. Dödboken förtäljer följande: *Sjukdomen varit diarré, legat sjuk och klen sedan Kyndelsmässan. Levt gudfruktigt, kyrksamt, redbart och hederligt. Död den 5 maj om aftonen, 66 år gammal.* Hustrun hette **Stina Olsdotter**, och hon föddes 1773 i Rossa. Hon avled den 3 februari 1831 av *lungsot*, 58 år gammal. Makarna ägde 4 barn. Sonen Anders Jansson, född 1805 bodde en kortare tid i Östersaxen, men flyttade senare till Sunnansjö.

Egendomen ärvdes av mågen **Not Jan Ersson**, född 1805 i Sköttänge vilken synes ha tillträtt på 1830-talet. Han gifte sig 1830 med **Karin Jansdotter**, född 1811 i Östersaxen. Familjen flyttade dock till Norrbo år 1859. Under vistelsen i Östersaxen föddes 6 barn

Som ny ägare av hemmanet tillträdde Not Jan Andersssons måg **Ramklo Lars Andersson**, född 1810 på Rävbacken i Östersaxen (se sidan 11). Han står skriven som hemmansägare och var under en tid även 12-man, d.v.s. nämndeman. Han synes även ha varit ägare av den så kallade Stentäppan i

västligaste delen av Saxhyttan. I varje fall står hans änka som innehavare av denna egendom vid Laga Skiftet 1866. Lars Andersson dog den 31 mars 1862 av slag i en ålder av endast 51 år. Hustrun hette **Stina Jansdotter**, född 1808 i Östersaxen och dotter till Not Jan Andersson ovan. Hon avled den 18 juli 1886 i en ålder av 78 år sedan hon varit änka i 24 år. Karta från Laga Skiftet 1866-1876. Nr 5478 = Lars Anderssons änkas. Nr 5930 = Klack Jan Anderssons. Nr 5992 ägs av Nyhammars Bruk. Nr 5993 = Mugg Daniel Danielssons.

Lars Andersson efterträddes i sin tur av mågen **Erik Persson**, född 1840 på Anders Hansgården i Saxhyttan. Han flyttade till Östersaxen i samband med giftermålet 1863 och blev sedan bosatt här under resten av sitt liv. Erik Persson avled den 24 juli 1913 när han var 72 år. Hustrun **Johanna Larsdotter** föddes 1745 i Östersaxen. Hon avled åtta år före maken, närmare bestämt den 16 oktober 1904. Johanna var vid sin bortgång 59 år. Makarna ägde två barn. Dottern Mina, född 1863 gifte sig med skräddaren Carl Erik Eriksson på Ställberget.

Egendomen ärvdes av sonen **Karl Erik Eriksson**, född 1865 i Östersaxen. Han står noterad som hemmansägare och blev kvar i hembyn under resten av sitt liv. Han dog den 1 september 1934 i en ålder av 68 år. Hans hustru hette **Johanna Andersdotter**, född 1870 på Risgården i Saxhyttan, där hon var dotter till Anders Ersson. Hon levde fram till den 17 maj 1929, och hon var vid sin bortgång 59 år. Sonen Not Jans Erik Eriksson lät uppföra en ny gård ett stycke längre i söder, varefter Billerudsbolaget blev ägare av den gamla gården, se under "Hyresgäster vid Gamla Not Jans" nedan.

Nya Not Jans.

Not Jans Erik August Eriksson, född 1907 i Östersaxen, lät omkring år 1937 uppföra en ny fastighet ett stycke söder om den gamla gården. Han gifte sig 1935 med **Anna Margareta (Greta) Eriksson**, född 1908 i Västansjö där hon var dotter till Fjäll Jan Erik Ersson och Johanna Maria Ersdotter. Not Jans Erik, som han vanligen kallades står noterad som hemmansägare. Han avled den 30 januari 1985 i en ålder av 77 år.

Greta Eriksson bodde kvar på gården ända fram till sin död den 30 juli 2002. Hon hade då varit änka i 17 år, och hon var vid sitt frånfälle 94 år gammal. Nuvarande ägare är sondottern **Anne-Marie Eriksson**.

Leif Erikssons.

Sonen till Not Jans Erik och Greta Eriksson, **Leif Lars-Erik Eriksson**, född 1940 i Östersaxen. Han gifte sig 1962 med **Anita Eleonora Gamnis**, född 1942 i Illmyra och dotter till Konrad Gamnis och Signe Lindberg, sedermera bosatta på Lillheden. Familjen bodde till en början i Ludvika men lät senare, närmare bestämt år 1973, uppföra en ny villa i Östersaxen ett stycke längre söder i byn och på västra sidan av vägen. Leif Eriksson, var till yrket bilelektriker och drev tillsammans med Torsten Norman från Norrbo en firma i Ludvika. Han avled den 5 juni 1987 i en ålder av endast 47 år. Dottern *Eva-Britt* Christina, född 1962 i Östersaxen, har tillsammans med maken Kjell Svärd låtit uppföra en ny villa i den nordligaste delen av byn. Dottern **Anne-Marie Eleonora Eriksson**, född 1962 i Östersaxen, är tillsammans med sambon **Örjan Andersson** bosatt på gården och dess nuvarande ägare.

Hyresgäster vid Gamla Not Jans.

Sedan Billeruds förvärvat gården, vilken innehöll flera lägenheter, kom den att under många år hyras ut till bl.a. anställda vid bolaget. Den förste hyresgästen synes ha varit målaren **Gustaf Jansson** och hans hustru **Adina Andersson**, han född 1893 i Saxhyttan och hon 1899, även hon i Saxhyttan. De flyttade sedermera till Ludvika.

Ny hyresgäst blev agronomen **Sven Falck**, född 1902 i Dala Järna. Han var sedan 1933 gift med **Vera Schwartz**, född 1908 i Maria församling, Stockholm. Tilläggas kan att hon var kusin till den kände författaren Sven Stolpe. Makarna, som var barnlösa hade adoptivdottern Ingrid Falk, född 1938 i Ludvika, vilken blev gift Kvist och bosatt i Kolbäck. Familjen hade tidigare varit bosatt på Rämsgården i Karlsänge, och inflyttningen till Östersaxen skedde 1945. Familjen blev kvar här fram till 1954 då flyttlasset gick till Sundborn. De blev senare missionärer på Grönland, där Sven Falck avled den 10 december 1967. Vera Falck återvände som änka till Sverige, där hon blev föreståndare för ålderdomshemmet i Jokkmokk. Mot slutet av sitt liv kom hon till Hallstahammar där hon gick bort den 16 oktober 1973.

Ny hyresgäst blev **Kållos August Andersson**, född 1880 i Grangärde, gift med **Anna Karlsson**, född 1891, även hon i Grangärde. De flyttade in här 1952, men redan året efter flyttade makarna härifrån. Samtidigt bodde här även **Bengt och Maj Markström**, födda 1915 respektive 1913, han bördig från Piteå och hon från Järna. De blev dock kvar här endast under några månader 1951. En son till de ovan nämnda Kållos August och Anna Andersson, nämligen apteraren **Kållos Erik Andersson**, född 1924 i Grangärde, och gift med **Marianne Johansson**, född 1934 i Östanbjörka, var under åren 1953 till 1954 hyresgäster på gården. De blev senare bosatta i Svärdsjö.

Gamla Not Jansgården friköptes sedermera av Alrik och Sune Pettersson, båda verksamma som skogsarbetare och anställda vid Billeruds. **Alrik Pettersson** föddes 1926 i Dalkarsberg och han gifte sig 1954 med **Eira Myrhänen**, född 1935 i Viborg, Finland. Makarna skildes dock, och Eira flyttade till Norrbo där hon blev gift med Nils Naclér. Alrik Pettersson blev kvar i Östersaxen under resten av sitt liv. Han avled den 18 oktober 1991. **Sune Pettersson** föddes 1921 och även han blev under många år kvar på gården, men kom sedermera till Sunnansjö.

Sune Pettersson gick bort den 22 Oktober 2003. På gården fanns även hushållerskan **Signe Magnusson-Svensson**, född 1927 i Säfsnäs. Hon var inflyttad från Räfåla 1959 och hade tidigare varit gift med Nils Holger Magnusson, född 1919 i Dala Floda, från vilken hon skildes 1955. Med sig hade hon sonen Bror Magnusson, född 1951 i Säfsnäs. Beträffande honom, se under rubriken "Mugg Alfreds-Lundbergs" sidan 29. Bror Magnussons son, Fredrik Magnusson, förvärvade senare fastigheten. Nuvarande ägare är **Urban Gälds** och **Gunilla Karlsson**.

Grönbergs.

August Grönberg och hans hustru Sanna Eriksson fick en tomt avstyckad från Not Jans egendom och lät här uppföra en gård omkring 1940. De hade tidigare varit bosatta i Nyhammar, där de låtit uppföra en större byggnad strax söder om torget som senare kom att inrymma posten. **August Grönberg** föddes 1891 i Säfsnäs, men var med sina föräldrar inflyttad till Nyhammar år 1897. Han var sedan 1926 gift med **Susanna (Sanna) Matilda Eriksson**, född 1897 i Östersaxen och dotter till Not Jans Karl Erik Eriksson och Johanna Andersdotter ovan. August Grönberg avled redan den 20 november 1942, och hans änka bodde sedan kvar på gården under resten av sitt liv. Sanna Grönberg, vanligen kallad Not Jans Sanna, gick bort den 4 maj 1965 i en ålder av 69 år. Hon hade då varit änka i över 22 år.

Makarna Grönberg var barnlösa och gården ärvdes av Sannas brorson **Leif Eriksson**, vilken med sin familj utnyttjade den som fritidhus under den tid de var bosatta i Ludvika. I och med att de flyttade till en nybyggd villa i Östersaxen avyttrade de gården år 1973 till de nuvarande ägarna **Sven** och **Birgitta Malmqvist**.

Svärds.

Villan är en av de senast anlagda i Östersaxen. Den uppfördes 1990 i den nordligaste delen av byn. Det var **Kjell Svärd** och **Eva-Britt Eriksson** som då slog ner sina bopålar här. Den sistnämnda. Född 1966 i Ludvika, var dotter till Not Jans Leif Eriksson och dennes hustru Anita Gamnis. Svärds är nuvarande ägare av fastigheten.

Muggens.

Släktnamnet Mugg har mycket gamla anor. Det kan härledas till en Lars Eriksson Mugg, född 1568 i Norrbo. Han var son till Erik Östensson, född omkring 1549, troligen i Björbo, vilken blev gift med Ingrid Hansdotter i Norrbo. Makarna fick fyra barn, varav tre var söner. Två av sönerna, Hans och Erik, blev knektar, den förre under namnet Hans Eriksson Buller och den senare under namnet Lars Eriksson Mugg. Den sistnämndas dotter Brita Larsdotter, född 1613 i Norrbo, blev gift med en Erik Mattsson. De fick i sin tur sonen Lars Eriksson Mugg. **Lars Eriksson Mugg** föddes 1643 i Norrbo och han gifte sig 1673 med **Karin Larsdotter**, född 1638 i Rossa och dotter till den förste nybyggaren i Saxhyttan Lars Esbjörnsson, vilken flyttade upp till den plats i Saxhyttan som senare kom att benämnas Notgården. Även Lars Eriksson var soldat, och enligt en notering i kyrkoboken skall han ha avlidit i Uddevalla redan omkring 1675.

Sonen **Erik Larsson Mugg**, född 1675 i Saxhyttan, förefaller att ha flyttat till Östersaxen någon gång på 1720-talet efter att tidigare ha bott på Notgården. Notgårdsbönderna var vid den här tidpunkten ägare av marken i den mellersta delen av nuvarande Östersaxen. Vid mitten av 1700-talet skedde flera utflyttningar från Notgården till Östersaxen, jämför under Tun Jans och Not Jans ovan. Erik Larsson Mugg slutade sina dagar Midsommaraftonen 1754 i en ålder av 79 år. Han var gift två gånger. Första hustrun hette **Marit Jonsdotter**, född 1662 i Botgärde. Hon avled den 13 augusti 1725 av vattusjuka och *svullnad*, 62 år gammal. Året efter gifte Erik Larsson om sig med **Brita Eriksdotter**, född 1690 i Rossa. Hon gick bort den 16 november 1775.

Gården ärvdes av sonen från första giftet, **Lars Eriksson Mugg**, född 1700 i Saxhyttan, vilken under resten av sitt liv blev bosatt i Östersaxen. Han avled av *lungsot* den 23 januari 1779 i en ålder av 78 år. Lars Eriksson Mugg var gift tre gånger. Första hustrun hette **Anna Mattsdotter**, född 1702 i Skattlösberg och av finsk härkomst. Hon avled Midsommardagen 1742 av *brännsjuka*, endast 40 år gammal. Två år senare trädde Lars Eriksson i ett nytt äktenskap med **Anna Olsdotter**, född 1710 i Långmyra, där hon var dotter till Bondas Olof Mattsson, född 1677 i Roskänge. Denne var för övrigt broder till Bondas Johan Mattsson i Östersaxen. Olof Mattssons hustru Karin Ersdotter var född 1674 i Långmyra och med finska anor. Anna Olsdotter avled 1761 när hon var 51 år. Året därefter gifte sig Lars Eriksson för tredje gången, nu med **Anna Ersdotter**, född 1717 i Bergsbo. Hon överlevde maken med 14 år och slutade sina dagar den 19 februari 1793. Dödsorsaken angavs vara *rötfeber*. Samtliga 7 barn härrör från andra giftet med Anna Olsdotter. Två av barnen blev bosatta i Östersaxen, nämligen sonen Lars Larsson, vilken anlade ett nybygge i byn, benämnt Saxtorpet. Sonen Erik Larsson blev kvar på fädernegården.

Sonen, hemmansbrukaren **Erik Larsson Mugg**, född 1752 i Östersaxen, tillträdde egendomen efter faderns död 1793. Familjen vistades dock några i Ludvika under några år i början av 1800-talet. Erik Larsson avled den 20 september 1825 av *ålderskrämpor*, 73 år gammal. Erik Larsson Mugg var gift två gånger. Första hustrun hette **Stina Andersdotter**, född 1751 i Östansbo vid Ludvika. Hon var änka efter en Lars Mattsson ifrån Köping, med vilken hon hade 7 barn. I giftet med Erik Larsson ägde hon endast en son, vilken dog när han var fyra år gammal. Stina avled den 8 februari 1805 av *lungsot* sedan hon levt i 54 år. Samma år gifte Erik Larsson om sig med **Stina Olsdotter**, född 1765 i Notgården där hon var änka efter bergsmannen Täpp Lars Larsson i Saxhyttan. Hon dog den 26 mars 1851 av *ålderdomsbräcklighet* sedan hon legat till sängs i över tre år. Hon var vid sin bortgång 86 år gammal. I detta andra gifte fanns två barn.

Hemmansägaren **Mugg Daniel Persson**, född 1802 i Ludvika, blev måg åt Erik Larsson och Stina Olsdotter ovan. Han flyttade till Östersaxen i samband med giftermålet 1829. Han var sedan under resten av sitt liv bosatt på gården i Östersaxen. Daniel Persson avled den 13 september 1865 av *magsjuka* i en ålder av 63 år. Hustrun **Lisa Ersdotter** var född 1806 i Ludvika, där föräldrarna vid denna tid var bosatta. Hon levde som änka i 16 år och dog den 12 november 1882 när hon var 76 år gammal. Makarna ägde tre barn av vilka sonen Per Erik drunknade när han var 18 år gammal.

Daniel Persson efterträddes av sonen **Mugg Daniel Danielsson**, född 1840 i Östersaxen. Han var verksam som hemmansägare och under hela sitt liv bosatt på fädernegården i byn. Han avled den 21 mars 1920 i en ålder av 79 år. Beträffande gårdens läge, se karta under rubriken "Gamla Not Jans" sidan 24 ovan. Mugg Daniel var gift två gånger, första gången år 1865 med **Stina Persdotter**, född 1840 i Sköttänge och dotter till Skommar Per Ersson och Lisa Mattsdotter. Den sistnämnde var i sin tur dotter till Ore Mats Persson, se under Per Matts ovan. Hon avled den 13 september 1878 då hon endast var 37 år gammal. Dödsorsaken var enligt dödboken *bröstlidande*. Fyra år senare, närmare bestämt 1882, ingick Mugg Daniel ett nytt äktenskap, denna gång med **Sara Stina Bergkvist**, född 1850 i Råfvåla. Hon överlevde maken med 7 år och avled den 7 mars 1927 i en ålder av 76 år. I det första giftet hade Daniel 5 barn, varav en dotter dog vid fem års ålder. I det andra giftet fanns 4 barn. Sara Stina Bergkvist medförde dock 3 barn från sitt tidigare gifte i Råfvåla och därigenom kom familjen i Östersaxen att bestå av tre olika barnkullar.

Från det första giftet kan nämnas kan nämnas Karl Danielsson, född 1868, vilken antog namnet Källström. I det första giftet fanns även sonen Per Erik Danielsson, född 1865, vilken till en början bodde i Östersaxen, men senare med sin familj flyttade till Rönnäset. Från det andra giftet kom Albert Danielsson, född 1883, vilken blev en i bygden känd predikant. Vidare fanns här Alfred Danielsson som lät uppföra en ny gård väster om fädernegården, se under rubriken "Mugg Alfreds – Lundbergs" nedan. Kvar på fädernegården blev sonen Mugg August Danielsson och dottern Mugg Elin Danielsson, se nedan. Från den andra hustruns första barnkull kan nämnas Adolf Danielsson, vilken blev bosatt på Ställberget.

Kvar på fädernegården blev **Mugg Erik August Danielsson**, född 1890 i Östersaxen och son till Daniel Danielssons och Sara Stina Bergkvist från dennes andra gifte. Han ingick år 1931 äktenskap med **Ingeborg Cecilia Hallberg**, född 1895 i Göteborg. Makarna bodde till en början i Örgryte, där sonen Hans Johan föddes 1932. Familjen flyttade dock senare till hemorten Östersaxen. Makarna skildes 1945 och Ingeborg återtog namnet Hallberg och flyttade till Uppsala. Här avled hon den 1 december 1963. Mugg August Danielsson blev kvar i Östersaxen under resten av sitt liv, och han gifte aldrig om sig. Han slutade sina dagar den 22 september 1976 när han var 86 år gammal. Vad beträffar sonen Hans Johan tog han moderns namn Hallberg, och han bosatte sig i Ljungsbro i Östergötland.

Mugg August Danielssons syster **Elin Josefina Danielsson**, föddes 1893 i Östersaxen och hon blev kvar på gården under hela sitt liv och förblev ogift. Hon slutade sina dagar den 8 september 1977 när hon var 84 år gammal. Mugg Elin ägde sonen Stig Olof Danielsson, född 1924 i Östersaxen. Se nedan.

Fastigheten förvärvades sedermera av **Håkan och Bojan Jansson**, vilka under tidigt 1980-tal genomförde en större renovering av huset. Från fastigheten gjordes ungefär samtidigt två avstyckningar. Nuvarande ägare av den gamla Mugggården gården är **Per-Olov och Lis Andersson**.

Mugg Stig Danielssons.

Sonen till Mugg Elin Danielsson ovan, **Stig Olof Danielsson**, född 1924 i Östersaxen, gifte sig 1951 med **Gunnel Ingegerd Danielsson**, född 1928 i Dala Floda. Makarna bosatte sig i Sunnansjö, där Stig Danielsson under många år kom att driva en bilverkstad. I början av 1980-talet återvände familjen till Östersaxen där de låtit avstycka en tomt från stamhemmanet för att där uppföra en villa ett stycke sydost om den gamla gården. Stig Danielsson avled den 5 september 2006 i en ålder av 82 år. Hustrun Gunnel gick bort året efter, närmare bestämt den 22 mars 2007 när hon var 78 år. Makarna ägde döttrarna Susanne Carina, född 1962, och Laine Helena, född 1968. Den förstnämnda blev bosatt i Östersaxen. Se nedan. Nuvarande ägare av villan är **Tomas Persson** och **Eva Almér**.

Berglunds - Isakssons.

Den ovan nämnda **Carina Danielsson** gifte sig med **Karl Ivar Berglund** från Sunnansjö, och de fick en tomt avstyckad från Mugghemmanet, belägen efter vägen mot Lundbergsgården. Makarna lät här uppföra en villa på 1980-talet. Nuvarande ägare är **Carina och Jan Isaksson**.

Mugg Alfreds eller Lundbergs.

En son till den ovan nämnde Mugg Daniel Danielsson vid namn **Karl Alfred Danielsson**, föddes 1887 i Östersaxen, och han ingick år 1911 äktenskap med **Anna Alfrida Jansson**, född 1890 i Norrbo. Makarna lät uppföra en villa ett hundratal meter öster om Mugggården. Familjen flyttade till Ludvika 1916 för att 1928 återvända till hembyn. År 1935 gick så flytten till Rossa. Alfred Danielsson, vilken står noterad som förman, avled i Nyhammar den 17 december 1961 i en ålder av 74 år. Hans änka levde därefter fram till den 8 maj 1972, då hon avled i en ålder av 82 år. Vid sin bortgång var hon bosatt på pensionärshemmet i Nyhammar. Gården i Östersaxen såldes redan omkring 1935 till Georg och Elsa Lundberg, de nedan.

Johan Georg Lundberg föddes 1894 i Grängesberg. Han var broder till den på sin tid kände trollkonstnären Selim Lundberg i Grängesberg. Georg Lundberg arbetade vid unga år vid en kolgruva på Spetsbergen i ögruppen Svalbard. Han gifte sig 1937 med **Elsa Ingeborg Andreasson**, född 1898 i Foss, Bohuslän. Makarna förvärvade Mugg Alfred Danielssons gård i Östersaxen och flyttade dit. Båda makarna var duktiga violinister och hade bland annat uppträtt som gårdsmusikanter vid unga år. Det berättas att Georg Lundberg skall ha varit god vän till Evert Taube, och att denne även skall ha besökt makarna i Östersaxen. Elsa Lundberg fungerade under många år som lantbrevbärare där hon betjänade bland annat Saxhyttan, Karlsänge, Östersaxen, Ställberget och Sköttänge. Makarna drev även under många år en getfarm hemma på gården i Östersaxen. På äldre dagar flyttade Lundbergs till Solgärde vid Sunnansjö där Georg Lundberg avled den 28 mars 1985 när han var 91 år gammal. Elsa Lundberg gick bort den 2 oktober 1993 i den höga åldern av 95 år. Makarna var barnlösa.

Gården förvärvades av Bror Magnusson och hustrun Britt Marie vid mitten av 1970-talet sedan makarna Lundberg flyttat till Solgärde. **Nils Bror Elver Magnusson** född 1951 i Säfsnäs, son till den sedermera till Gamla Not Jans inflyttade Signe Magnusson-Svensson. Bror Magnusson var då gift med **Siv Britt-Marie Magnusson**, född 1948 i Hörken. Makarna lät genomföra en renovering av villan under senare delen av 1970-talet. Nuvarande ägare av fastigheten är **Britt-Marie Magnusson**.

Saxtorpet.

En son till Lars Eriksson Mugg hette **Mugg Lars Larsson**, och han föddes 1754 i Östersaxen. Han anlade omkring år 1780 ett nybygge som fick namnet Saxtorpet. Det är inte helt klarlagt var torpet låg, men platsen kan vara identisk med området som senare kom att benämnas Muggbacken eller Bubergs. Vid Storskiftet 1814 upptogs Lars Larsson tillsammans med brodern Erik Larsson under samma hemman i byn. Den förre tycks då ha bott på en gård som låg strax norr om nuvarande Mugggården.

Mugg Lars Larsson, vilken under hela sitt liv var bosatt i Östersaxen, avled den 8 november 1839 av ålderdomsbräcklighet, 85 år gammal. I dödboken omtalas att *han ägt 9 barn, av vilka 5 efterleva honom, att han varit notbindare samt varit stilla och beskedlig i sin vandel*. Hans hustru hette **Karin Halvarsdotter** och hon var född i Gonäs 1760. Karin dog den 29 mars 1842 i en ålder av 82 år, och dödsorsaken angavs vara *ålderdomsbräcklighet sedan hon legat till säng i tre år*.

Sonen **Mugg Lars Larsson**, född 1803 i Östersaxen, var en tid bosatt på faderns gård och var då verksam som dagkarl. Han gifte sig 1826 med **Cajsa Ramström**, född 1799 i Gunnilbo. Två barn finns noterade som födda i Östersaxen. Lars Larsson antog senare namnet Lindberg, och familjen flyttade till Sandstad vid Rämen redan 1828. Gården kom i Nyhammars Bruks ägo. I bruksarkivet finns ett värderingsprotokoll där man kan läsa följande beskrivning rörande Mugg Lars Larssons gård: *En stuga med kammare, ombyggd, och nu värderad till 200 Rdr. En bod, ombyggd och värderad till 15 Rdr. Ett fähus med lider, värderat till 25 Rdr. En loge med golv värderades till 30 Rdr.*

Muggbacken – Bubergs.

Den tidigaste uppodlingen gjordes sannolikt av den ovan nämnde Mugg Lars Larsson i Östersaxen. I samband med Storskiftet 1814 ålades Erik och Lars Larssöner i Saxhyttan att flytta till Muggbacken i Östersaxen, där de tilldelades 20,9 kappland mark. Lars Larsson blev dock aldrig bosatt i Östersaxen. Där mot flyttade hans broder, **Snickar Erik Larsson** hit omkring år 1815. Han föddes 1774 på den så kallade Snickargården i Saxhyttan, som senare kom att kallas för Risgården. Snickar Erik Larsson blev kvar här under resten av sitt liv. Han avled den 6 maj 1843 och dödsorsaken angavs vara nervfeber. I dödboken är följande notis införd: *Levat stilla, gudfruktigt och redligt, hållit barnaskola, var vid sin död 69 år gammal*.

Erik Larssons hustru hette **Brita Olsdotter** och hon föddes 1774 i Rossa där hon var dotter till kyrkovaktaren Olof Persson. Hon dog den 13 maj 1854 av *ålderdomsbräcklighet*, 80 år gammal. Brita står då skriven som fattighjon och uppges ha varit sängliggande i över 1 1/2 år.

Snickar Erik Larsson och Brita Olsdotter var barnlösa. Den 9 april 1844 sålde Brita egendomen i Östersaxen till bergsmannen Ris Erik Larsson i Saxhyttan för 500 Rdr riksgäldssedlar. Hon behöll dock stugan, en liten bod och ett litet land för att själv kunna bo kvar på gården. Redan den 17 maj samma år sålde Ris Erik Larsson egendomen till Klack Jan Andersson i Saxhyttan. Egendomen omfattade enligt köpebrevet hus, åker, slog och skog, och köpesumman var nu 650 Rdr riksgäldssedlar. Brita synes ha blivit kvar på gården som inhysesshjon.

Klack Jan Andersson föddes 1802 i Säter och han var son till Klack Anders Ersson i Saxhyttan, vilken en tid vistades i Säter. Klackgården i Saxhyttan låg ett stycke sydost om Hedbergs nuvarande gård. Jan Andersson flyttade till Östersaxen 1845, och han blev sedan kvar här ända fram till sin död den 9 januari 1874 då han var 71 år gammal. Dödsorsaken angavs vara *bröstsjukdom*. Hustrun hette **Anna Persdotter**, född 1796 i Sköttänge där hon var dotter till Post Petter Jansson. Hon avled fem månader efter mannen, närmare bestämt den 13 maj 1874 när hon var 77 år gammal. Dödsorsaken var *ålderdomsbräcklighet*. Av de fyra barnen var det endast dottern Sofia, född 1829, som uppnådde vuxen ålder. Hon blev sedermera gift med Bubergs Petter Jansson ifrån Karlsänge. Karskissen avser Laga Skiftet 1866. Nr 5930 = Klack Jan Anderssons. Nr 5992 = Muggården och Nr 5478 = Not Jans.

Bubergs **Petter Jansson** föddes 1826 i Karlsänge där han var son till Bubergs Jan Andersson och Anna Nilsdotter. Han gifte sig 1851 med Klack **Sofia Jansdotter**, född 1829 i Östersaxen. Familjen bodde till en början i Karlsänge, men flyttade år 1859 till Östersaxen, där de bodde hos Sofias föräldrar. Petter Jansson, vilken står noterad som arbetare. Avled den 16 juli 1871 av *lunginflammation*, endast 45 år gammal. Änkan Sofia flyttade efter makens död till Rossa.

Makarna ägde 8 barn, men inget av dem blev kvar i Östersaxen. Klack Jan Andersson sålde år 1872 hela egendomen till Bubergs Anders Persson. Denne var brorson till Klack Jan Andersson och kusin till Bubergs Petter Jansson ovan. Redan 1856 hade Klack Jan Andersson pantsatt en del av egendomen till den ovan nämnde Bubergs Anders Persson. Den pantsatta egendomen omfattade 25 snesland åker och 41 snesland slog.

Bubergs **Anders Persson** föddes 1816 i Saxhyttan där han var son till Klack Per Andersson och Karin Andersdotter, den sistnämnda bördig från Buberget. Han gifte sig 1839 med **Sara Andersdotter**, född 1817 i Saxhyttan, dotter till Anders Hans Anders Andersson och Anna Jansdotter. Familjen bosatte sig i Buberget, där de sedan blev kvar under resten av livet. De behöll dock och utnyttjade egendomen i Östersaxen. År 1881 upprättade makarna ett inbördes testamente där det förordnades hur egendomarna i Buberget och Östersaxen skulle fördelas mellan barnen. Anders Persson avled i Buberget den 27 oktober 1891 i en ålder av 75 år. Hustrun Sara dog 10 år före maken, närmare bestämt den 4 juni 1881 när hon var 64 år. Dödsorsaken var *vattusot*.

Sonen Bubergs **Anders Gustaf Persson**, född 1841 i Buberget, flyttade med sin familj till Östersaxen år 1892. Han står här noterad som hemmansägare. Bubergs Gustaf Persson blev kvar i Östersaxen under resten av sitt liv, och han slutade sina dagar den 7 mars 1906 när han var 64 år gammal. Han var sedan 1892 gifte med **Johanna Sofia Andersdotter**, född 1849 i Krabbsjön där hon var dotter till Anders Persson och Anna Cajsa Persdotter. Hon var änka efter Anders Ols Anders Andersson i Hyttriset, med vilken hon ägde fyra barn. Dottern från detta gifte, Matilda Andersson, född 1874 i Hyttriset, blev gift med Lassas Erik Andersson i Östersaxen, se Lassas nedan. Sedan Sofia blivit änka fick hon två barn med Anders Anderssons broder, bland dem Augusta Andersson, född 1885 i Hyttriset, som blev gift med Erik Lindberg nedan. Äktenskapet med Gustaf Persson var barnlöst. Sofia avled den 21 januari 1918, och hon var då 68 år gammal. Den gamla Bubergsgården eldhärjades omkring 1920

Av Sofia Andersdotters barn med Anders Andersson skall här även nämnas **Anders August Andersson**, född 1875 i Hyttriset, vilken efter moderns död 1918 flyttade till en mindre stuga i byn. Bubergs August, som vanligen gick under namnet "Bubba", förblev ogift och under hela sitt liv bosatt i Östersaxen. Han avled den 19 maj 1956 när han var 80 år gammal.

Lindbergs.

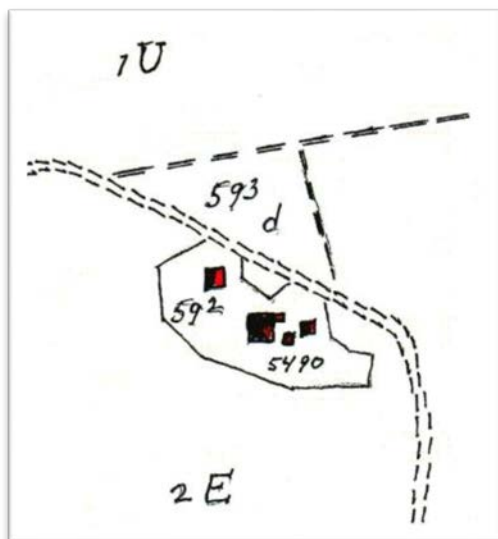
Erik Lindberg, född 1876 i Karlsänge och son till Petter Lindberg och Sara Lisa Andersdotter, bodde till en början på sin svärfaders gård i Östersaxen. Han gifte sig 1906 med **Augusta Kristina Andersson**, född 1885 i Hyttriset. År 1910 lät han uppföra en ny gård i Karlsänge, och familjen flyttade dit året efter. Bland barnen kan nämnas Anna Lindberg, född 1909 i Östersaxen, som blev gift Lindén i Saxdalen. Elin Lindberg, född 1910 i Östersaxen, gifte sig med Nils Olsson i Mockfjärd. Alfred Lindberg, blev bosatt i byn, se nedan. Signe Lindberg, född 1917 i Karlsänge gifte sig med Konrad Gamnis och blev bosatt på Lillheden. Einar Lindberg, född 1922 bosatte sig i Karlsänge.

Sonen till Erik och Augusta Lindberg ovan, **Alfred Emanuel Lindberg**, född 1915 i Karlsänge, lät omkring år 1950 uppföra en villa i Östersaxen, nära den plats där den gamla Bubergsgården en gång var belägen. Han var sedan 1939 gift med **Alva Sofia Jonsson**, född 1912 i Maria Magdalena församling i Stockholm. Familjen hade tidigare varit bosatt vid gården Slaggvarpet i Saxhyttan. Alfred Lindberg, vilken var verksam som sågverksarbetare, blev kvar i Östersaxen under resten av sitt liv. Han gick bort den 28 december 1992 när han var 77 år gammal.

Hustrun Alva Lindberg bodde som änka kvar på gården i tio år fram till sin död den 22 oktober 2002. Hon var vid sin bortgång 90 år gammal. Nuvarande ägare av gården är **Mathias Karlsson** och **Anna Lena Karlsson**, den sistnämnda är dotter till Yngve och Elisabet Karlsson i Hästberget.

Lassas.

Gårdsnamnet kan härledas till en Lars Larsson, som med sin familj flyttade hit omkring år 1828. Vid Storskiftet 1811-1814 var området, som ligger längst i norr i Östersaxen, ännu helt obebyggt och marken norr om vägen mot Saxhyttan tillhörde då Klack Anders Erssons hemman i Saxhyttan.

På den karta som upprättades inför Laga Skiftet 1866-1876 finns en gård markerad som då tillhör Nyhammars Bruk och som ligger strax söder om landsvägen. På kartan markerad med Littera 2:E Nr 59:2. Litteranumret innebär att området från början tillhört Not Jans hemman.

År 1852 gjordes en syneförrättning på kolaren Lars Larssons gård (Nyhammars bruksarkiv). Här anmärkes att nr 59 beboddes av brukats kolare Lars Larsson och att här fanns: En stuga under torvtak. På öster sidan ett vedlider med trenne väggar och ett avtråde. Allt värderat till 70 Rdr.

Mycket talar för att det här rör sig om den **Lars Larsson**, född 1794 i Roskänge och son till landbonden (arrendatorn) Lars Persson och Kerstin Samuelsdotter, som kom att bli anfader till släkten Lassas. Han gifte sig 1815 med **Maria Andersdotter**, född 1795 på Lövön och dotter till Anders Jonsson och Kerstin Danielsdotter, vilka senare flyttade till Brynberget. I samband med Laga Skiftet år 1878 miste Nyhammars Bruk sina egendomar i Saxhyttan och Östersaxen. Lars Larsson synes nu ha förvärvat området strax norr om den gamla gården, och som på kartan är märkt med Littera 59:3. Gården på nr 59:2 revs sannolikt vid samma tillfälle. Lars Larsson avled den 2 mars 1866 och i dödboken finns noterat: *Fattighjon, död av ålderdomsbräcklighet. Varit blind i 13 år. Sökt bot både i Falun och i Stockholm, dock förgäves.* Lars Larsson var vid sin bortgång närmare 84 år. Maria Anders-dotter överlevde maken med 13 år. Hon avled den 6 februari 1879 av *ålderdom* när hon var 82 år gammal. Makarna ägde sju barn. Dottern Maria, blev gift med O.Daniels Lars Persson i Rönnäset. Dottern Maria gifte sig med Anders Hans Jan Andersson, nybyggare i Kvarnheden.

Sonen **Lassas Anders Larsson** föddes 1826 i Gärdsveden, där föräldrarna tillfälligt vistades innan de flyttade till Brynberget och slutligen till Östersaxen. Anders Larsson, som till yrket var kolare, gifte sig 1859 med **Anna Lisa Jansdotter**, född 1840 i Storslätten. Anders Larsson blev kvar i byn under resten av sitt liv. Han dog den 2 november 1913 i en ålder av 87 år. Hans änka Anna Lisa levde därefter fram till den 4 mars 1922, och hon var vid sitt fränfälle 82 år gammal. I familjen ingick fem barn, bland andra sonen Carl Johan Andersson, född 1863 i Östersaxen, vilken gifte sig med Anna Maria Gruvman, född 1865 i Hyttriset. Familjen bodde i Östersaxen fram till 1901, då de flyttade till Sköttänge. Dottern Johanna Christina, född 1874 i Östersaxen, gifte sig med August Granlund på Ställberget.

Anders Larsson efterträddes av sonen **Lassas Johan Erik Andersson**, född 1870 i Östersaxen. I likhet med fadern var han verksam som kolare. Erik Andersson gifte sig 1893 med **Matilda Sofia Andersson**, född 1874 i Hyttriset och hon var styvdotter till Bubergs Gustaf Andersson i Östersaxen, se ovan. Familjen var en tid bosatt i Kåberget, en gård belägen omkring en mil norr om Nyhammar.

Lassas, eller Kåbergs Erik Andersson som han även kallades avled den 4 november 4 november 1953, nära 83 år gammal. Hans hustru Matilda (Tilda) hade gått bort redan den 25 februari 1936 när hon var 61 år gammal. Makarna ägde tre barn. Dottern **Hilma Matilda Eriksson**, född 1896, gifte sig med **Karl Erik Jakobsson**, född 1892 i Jänsberget, och de blev kvar i Östersaxen fram till den 25/11 1929 då de flyttade till Kvarnheden och sedermera till Falun. Deras dotter Dagny Jakobsson, född 1919 i Östersaxen, blev bosatt i Falun.

Anders Larssons son, Lassas **Erik Arvid Eriksson**, född 1893 i Öster-saxen, tog över hemmanet i Östersaxen. Han var verksam som skogsarbetare och han gifte sig 1816 med **Johanna Charlotta Jakobsson**, född 1894 i Norsån, dotter till Jakob Andersson och Emma Åhs. Familjen bodde kvar i Östersaxen fram till omkring 1925 då de flyttade till Idtjärnsbodarna och därefter till Långmyra omkring 1928 och sedermera till Kåberget 1933. På äldre dagar återvände de till hembyn Östersaxen, då det gjordes en mindre renovering av gården. Arvid Eriksson avled den 5 december 1968, nära 75 år gammal. Hans änka Lotta Eriksson bodde kvar på gården fram, till sin död den 6 februari 1979 när hon var 84 år gammal.

Sonen **Karl Sigfrid Eriksson**, född 1913 i Östersaxen, var under ett antal år med sin familj var bosatt i Ludvika där han, tillsammans med hustrun och dottern drev en affärsrörelse. Han ingick år 1939 äktenskap med **Anna Elise Ludvigsson**, född 1914 i Nyhammar där hon var dotter till smältaren Ernfrid Ludvigsson och Anna Karolina Danielsson. Omkring 1977 återvände familjen till Östersaxen, och de lät nu inreda övervåningen. Anna Eriksson gick bort den 17 december 1986, 72 år gammal. Efter hustruns död flyttade Sigfrid Eriksson till Nyhammar. Han avled den 3 november 1990 i Sunnansjö. Dottern Gunbritt Elisabet Eriksson, född 1943, bosatte sig på Västby, och hon avled ogift den 6 mars 2007, 63 år gammal.

Gården i Östersaxen förvärvades i slutet av 1980-talet av **Rolf Pettersson** och **Birgitta Myringer**, vilka är de nuvarande ägarna. De lät genomföra en stötte renovering av gården. De hyr numera ut huset. Nuvarande hyresgäster är **Bo Eriksson** och **Lillemor Mässing**.

Gamla Berggrens.

Gården låg cirka 500 meter öster om själva byn, invid och söder om Råmsbäcken. Platsen är numrera helt öde med undantag av en gammal loge, Den första uppodlingen här synes ha blivit gjord av Bondas Johan Matsson i Östersaxen (se sidan 11 ovan). Enligt en bouppteckning från 1767 skulle Johan Mattssons dotter **Brita Johansdotter**, född 1718, ha blivit ägare av marken och där anlagt ett nybygge samt flyttat dit en stuga från gårdsplatsen i södra delen av byn. Detta nybygge torde ha blivit anlagt vid mitten av 1700-talet. År 1758 gifte sig Brita Johansdotter, som nu var 40 år gammal, med **Erik Olsson** ifrån Gärdet. Denne hade tidigare varit gift två gånger. Det förefaller som om makarna åtminstone under några år bodde på det nyssnämnda nybygget. Vid Erik Olssons död 1767 fanns på gården i Östersaxen: *En stuga, ett stall, en kornlada uppbyggd under äktenskapet, en bod där intill med trenne väggar, ett vedlider med redskapslider invid, ett redskapslider bredvid stallet, ett fähus, ett foderlider och en badstuga.* Brita Johansdotter levde fram till 1777, och hon blev således 59 år. Äktenskapet mellan henne och Erik Olsson var barnlöst.

Från ett tidigare äktenskap med Karin Olsdotter från Kyrkbyn, hade den ovan nämnde Erik Olsson en dotter **Kerstin Ersdotter**, född 1753 i Gärdet. Hon gifte sig 1774 med sockenskräddaren **Carl Berggren**, född 1750 i Ljusnarsberg. Makarna kom att bosätta sig på gården i Östersaxen, vilken från och med nu kom att benämnas Berggrens. År 1775 förvärvade Carl Berggren av sin svåger och dennes hustru Karin Ersdotter all deras arvsrätt efter Erik Olsson. Samma år gjorde Carl Berggren ett jordebyte med Erik Andersson i Kyrkbyn och blev därmed ägare av 90 snesland slog i Saxänget norr om Saxen. Istället fick Erik Andersson slog vid Idtjärnsbodarna, som Carl ärvt efter sin svärfader Erik Olsson. År 1778 gjorde så Carl Berggren och Per Hansson i Östanmyra ett husbyte, där Carl bytte bort en stuga mot en stolpbod. År 1787 anhöll Carl Berggren om skattefrihet *för nyodling av åker på utmarken, som han med flit och idoghet sades ha gjort på oländig och stenig mark öster om husen, väster om tåkten samt vid vintervägen väster om Bäckén*. Problemet med dåliga tider och arbetslöshet fanns även vid denna tid. Ett dokument från år 1801 är nog så talande, varför jag återger det här nedan:

Emedan jag nu i den betryckta tiden är ämnat att göra en resa neder åt landet att på något sätt, i följe med en av mina söner, höra efter något arbete, att vi må kunna förtjäna försörjning, emedan tiden är så beskaffad, att man på nära håll icke kan få något arbete, och som jag nu på resan stadd befinner mig vara ganska sjuklig, så det ovisst vara om jag med livet hemkommer, och ifall Gud skulle kalla mig härifrån i min sjuklighet, så vill jag göra följande anordning:

- 1. Så skall alla lösören försälgas nästa höst och användas i penningar så att all skuld som är i huset bliver betald.*
- 2. Ifall den lösa egendomen så långt räcker, får icke något arvsskifte ske efter min död, så att huset därigenom blir rubbat i ruiner, att utan det tills vidare får bliva som det står så länge min hustru lever, och hon får hava fri disposition att därvid styra och ställa, och sedan gå i råd med en av barnen som hon har bästa förtroende till.*

Carl Berggren återvände till Grangärde och Östersaxen, men tycks inte ha varit hemma mer än en kort tid förrän han avled. Han slutade nämligen sina dagar den 16 maj 1802 i en ålder av endast 51 år och dödsorsaken sades vara lungsot. Enligt bouppteckningen fanns vid hans död följande hus på gården: *En stuga med tvenne kammare, två bodar, ett stall, ett fähus med lider, en skvaltkvarn en gammal badstuga, ett lider med trenne väggar, ett avträdesrum, en kornlada vid Kyrkobyåkern samt tvenne lador i skogen*. Carl Berggrens änka Kerstin Ersdotter, lät år 1806 upprätta ett så kallat födomålskontrakt med sönerna **Erik Knas** och **Carl Berggren den yngre**: *De förband sig att årligen ge henne: En tunna råg, en tunna korn, en tunna blandsäd, 2 fjärdingar malt, 10 marker vetemjöl, 2 kaggar salt, ett lispund saltfisk och 10 marker torrfisk. Hon skulle även få nyttja en ko och två får samt källand och jordpäronland. Hon skulle å sin sida föda sin yngsta dotter, samt vara dem behjälplig med höbärgningen.*

Det blev sedermera en hel del bråk mellan Kerstin Ersdotter och sonhustrun Maria Grandelius, som även hon blivit änka sedan maken Carl Berggren d.y. dragit ut i kriget och omkommit. Denne hade nämligen utfärdat ett testamente till förmån för hustrun, vilket tydligen ogillades av Kerstin Ersdotter. Twisten togs upp vid laga tinget 1809, varvid det omtvistade testamentet framlades. Emedan det kan vara av intresse återger jag det här nedan:

Som jag, Carl Berggren utifrån Saxhyttan, nu i Herrans namn är stadd och kommenderad såsom lantvärns soldat till kriget emot Ryssland, och jag således beklagligen måste lämna efter mig min sörjande hustru, Maria Grandelius, med vilken jag haft en mycket förtrolig sammanlevnad något över tvenne år, och för mig ovist är, om Gud behagar låta mig återkomma, så har jag ansett för min skyldighet, att i den osäkerhet om jag någonsin vidare här i livet får träffa denna min älskansvärda hustru, att göra henne så mycket gott, som jag i min fattigdom åstadkomma kan, och det består däruti att jag giver henne med varm hand, och skänker henne hela min lott i vårt gemensamma hemman. Och vad min lott i fastigheten efter min kära moder, änkan Stina Ersdotter, beträffar, så förmodar jag att min älskansvärda moder icke kan, eller av kärlek till mig, förvägra vill ovanbemälda min kära hustru, att i hennes livstid få bruka min lott i berörde hemman, fastän vårt äktenskap ännu icke med några barn blivit välsignat, varutinnan jag så mycket mer tilltror mig äga min kära moders välgörighet i den delen, som hon av moderlig godhet tillåtit mig att för trettio Rdr lösa min broders, Fredrik Berggrens, halva lott i detta hemman. Jag önskar slutligen Guds milda välsignelse över min kära hustru, min kära moder och syskon ifall vi icke få träffas mera här i världen, och beder tillika, att om någon tvist efter min dödeliga avgång skulle av mina älskade syskon uppstå för detta lilla testamentes skull, att i sådan klagelig händelse Herr Domhavande och den Högtärade Häradsrätten i Grangärde ville vara henne beständig uti en så svår händelse, förmodandes jag likväl att blidare öde av min kära moder och syskon att de i alla fall med ömhet och kärlek min kära hustru under min bedrövliga frånvaro omfatta. Testamentet daterat i Hedemors den 10 juli 1808.

Vid detta tillfälle kom man inte till något avgörande i tvisten, utan målet uppsköts till ett kommande ting. Vid tinget 1810 hade Kerstin Ersdotter instämt båda sina sonhustrur, Änkorna Maria Grandelius och Anna Wellamsdotter, den sistnämnda var Erik Berggren Knas änka, angående det tidigare upprättade skötslokontraktet. Tvisten med Maria Grandelius avgjordes vid laga tinget 1812, varvid resolverades, att Maria skulle njuta testamentet till godo.

Redan år 1811 hade dock Kerstin Ersdotter försålt sin egendom till mågen **Mats Ersson**, gift med **Christina Berggren**, född 1781 i Östersaxen. Kerstin Ersdotter avled den 19 juni 1838 och överlevde således mannen med 36 år. Hon var då 85 år gammal, och dödsorsaken angavs vara *ålderdomskrämpor*. Enligt dödboken hade hon levt *ärligt och gudfruktigt, dock under äldre dagar tiggat sig fram*. Den ovan nämnde mågen Mats Ersson var född 1790 i Saxhyttan och son till notbindaren Erik Ersson i Notgården. Han gifte sig år 1811 då han övertog Berggrensgården. Han drunknade i sjön Björken om Midsommardagen 1825, endast 35 år gammal. Mats Ersson efterlämnade tre barn, nämligen Jan Erik 9 år, Stina 6 år och Anna Kajsa 2 år. Uppenbarligen blev det sedermera en del problem för hans änka Christina Berggren, angående försörjningen. Vid tinget 1831 anhöll hon om att få använda en del av fädernearvet till underhåll och uppfostran av barnen. Samma år nödgades hon pantsätta en del av egendomen till sin sväger Johan Bergström, vilken då var bosatt vid Norsån.

Johan Bergström, föddes 1788 vid Norsån och var till yrket hammarsmed. Han gifte sig år 1828 med **Catharina Berggren** född 1796 i Östersaxen. Johan Bergström avled redan 1848 och Catharina Berggren gifte 1850 om sig med en **Anders Mattsson**. Catharina avled den 12 juli 1857 varefter Anders Mattsson gifte om sig med Stina Maja Norström från Nordmark i Värmland.

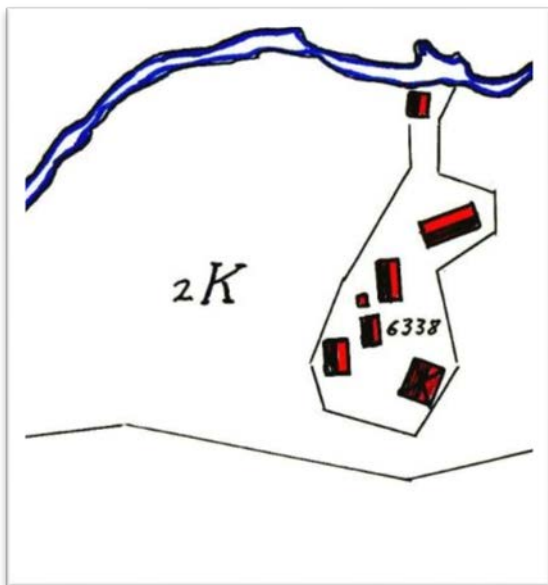
År 1833 sålde Christina Berggren hälften av sin egendom till den ovan nämnde Johan Bergström. Enligt ett av Johan Bergström och hans hustru samma år upprättat testamente skulle dock Christina Berggren eller hennes barn få förtur att återlösa egendomen när Bergström och hans hustru var döda. Christina Berggren slutade sina dagar den 6 september 1839 i en ålder av 52 år. Hon hade då varit änka i 14 år. Dödsorsaken angavs vara *rödsot*.

Sonen till Mats Ersson och Christina Berggren, Jan Erik Mattsson, född 1816 i Östersaxen, blev ägare av halva Berggrensegendomen. Han lät 1845 försälja åkerjorden i Östanmyra till Erik Larsson i Saxhyttan. Det rörde sig här om ett gammalt arv. Denne lät i sin tur transportera köpet på Jan Erik Mattssons svåger, Plåt Per Andersson år 1858. Jan Erik Mattsson drunknade redan 1846, endast 30 år gammal. Han och hustrun, Stina Andersdotter, född 1812 i Bergsbo, var barnlösa, och änkan gifte sedermera om sig med en Lars Persson och flyttade från orten. Dessa sistnämnda sålde i sin tur sin andel i Berggrensgården till Plåt Per Andersson.

Som redan omnämnts hade Johan Bergström och hans hustru Catharina Berggren blivit ägare av halva egendomen i Östersaxen. Johan Bergström avled, som redan omnämnts, år 1848, och två år senare gifte Catharina Berggren om sig med Anders Mattsson från Roskänge. År 1858 blev det bråk mellan Plåt Per Andersson och Anders Mattsson angående bördsrätten till hemmanet. Parterna förliktes dock, och samma år sålde Anders Mattsson sin halva del till Plåt Per Andersson. Anders Mattsson och Catharina Berggren bodde dock kvar på gården. Catharina, som var född 1796 i Östersaxen, avled den 12 maj 1857 i en ålder av 60 år. Anders Mattsson gifte om sig med Maja Norström från Nordmarken. Han levde till 1872 och hon till 1878. Samtliga dessa äktenskap var barnlösa. Enligt uppgift skall det någonstans inom området finnas en sten där Christina och Catharina Berggren huggit in sina namn. Den torde vid et här laget vara överväxt med mossor.

Nya Berggrens eller Plåtens.

Som framgått ovan blev Plåt Per Andersson först ägare av svågerns, Jan Erik Mattssons, halva hemmansdel, och senare även av den halva del som ägdes av Anders Mattsson och Catharina Berggren. Han hade därmed blivit ägare av hela Berggrenshemmanet. Denne **Per Andersson** föddes 1820 i Hyttriset vid Nyhammar där han var son till Plåt Anders Jansson och Stina Jansdotter. Han kom till Östersaxen år 1848 i samband med giftermålet. På 1850-talet tjänstgjorde Plåt Per Andersson som uppsättare vid Abäckshyttan och senare som hyttdräng vid Bergsbo hytta. År 1879 utnämndes han till masmästare, en ansvarsfull syssla som krävde stort kunnande om hyttdriften. Vad släktnamnet "Plåt" beträffar är ursprunget till namnet ovisst. Släkten kom till Stenberget redan under tidigt 1700-tal och smedyrket har varit dominerande inom släkten under många generationer, vilket för tankarna till ett det kan röra sig om en gammal vallonsläkt och att namnet är en förvanskning av ett gammalt vallonnamn. Plåt Per Andersson avled den 17 juni 1898 i en ålder av 77 år. Han var gift två gånger. Uppgift om dödsorsaken saknas,

Den första hustrun hette **Kajsa Matts-dotter**, och hon föddes 1823 i Östersaxen där hon var dotter till ovan nämnda Mats Ersson och Christina Berggren. Hon dog redan den 9 september 1857. Om henne finns följande notis införd i dödboken: *Haft tre döttrar som efterleva. Det fjärde fostret dog med henne. Hennes uppförande var ordentligt och hushållsaktigt. Död av barnsbröd utan att kunna föda, 33 1/2 år gammal.* Året efter gifte Plåt Per Andersson om sig med **Anna Stina Persdotter**, född 1821 i Smedjebacken. Hon var dotter till Per Andersson, vilken sedermera kom att bosätta sig i Östersaxen, jämför under "Per Andersas" sidan

10 ovan. Anna Stina hade tidigare sonen Jan Petter Granskog, född 1852 i Östanbjörka, vilken blev bosatt vid Stentäppan i Saxhyttan och sedermera på Kvarnheden. Anna Stina slutade sina dagar den 5 november 1896 i en ålder av 75 år. Kartskissen visar gården vid Laga Skiftet 1866. Vattendraget är Rämsbäcken.

Berggrensgården ärvdes av sonen Anders Gustaf Persson från det senare giftet och dottern Johanna Persdotter från det första giftet. Hon gifte sig med Slogsved Karl Jansson i Hästberget. Dessa sålde år 1898 hemmansdelen i Östersaxen till Johannas halvbroder Gustaf Persson, varigenom denne blev ägare av hela hemmanet. **Plåt Gustaf Persson** föddes 1859 i Östersaxen, och han gick vanligen under namnet "Berg Gustaf" men han kallades ibland även för "Plåt Gustaf". Han blev således från och med 1898 ägare av den gamla Berggrensgården och han synes ha ärvt det gamla gårdsnamnet. Gustaf Perssons hustru hette **Ris Johanna Andersdotter**, född 1861 i Saxhyttan och dotter till Ris Anders Larsson och Ore Catharina Mattsdotter. Se under "Per Matts – Berglunds" sidan 19 ovan. Hon avled den 12 augusti 1905 i en ålder av endast 44 år. Uppgift om dödsorsaken saknas i dödboken.

Berg Gustaf Persson inköpte sedermera ett markområde inom Per Matts-egendomen, vilket sannolikt sammanhänger med att hans svärföräldrar hade arvsrätt till en del av egendomen. Här lät han år 1914 uppföra ett nytt hus, varvid han använde timret från det gamla huset vid Berggrens, varefter han och familjen flyttade hit. Den gamla Berggrensgården ödelades därmed. Området inköptes senare av skräddaren Carl Fredrik Barkström i samma by, se under rubriken "Skräddarns" sidan 22 ovan. Berg Gustaf Persson blev kvar här under resten av sitt liv. Han slutade sina dagar den 2 april 1920 då han varit änkling i 14 år, och han var vid sin bortgång 60 år. Sonen Johan Gustafsson anlade ett nybygge i byn, se nedan. Sonen Alrik Gustafsson, född 1895 blev bosatt på Hyttriset i Nyhammar, så även sonen Axel Bergeskog, född 1897. Dottern Hanna Bergeskog, född 1899 blev, tillsammans med kompanjonen Virginia Nilsson, innehavare av en så kallad kortvaruaffär, belägen invid torget i Nyhammar.

Släkten Lahr.

Mågen **Lahr Erik Andersson**, född 1872 i Leksand, blev bosatt på gården. Han var till yrket murare och han gifte sig år 1908 med **Berg Vilhelmina (Mina) Gustafsson**, född 1886 i Östersaxen. Familjen bodde först under några år i Östersaxen, men flyttade 1915 till Ställberget där de blev inneboende hos skräddar Carl Erik Eriksson. Här blev de kvar till 1921 då flytten åter gick till Östersaxen. Erik Andersson och hustrun Berg Mina blev sedan kvar här under resten av livet. Han avled den 15 november 1929 i en ålder av 57 år. Berg Mina levde därefter som änka i hela 42 år fram till sin död den 29 februari 1972. Hon var vid sin borgång 86 år. Makarna ägde sju barn.

Kvar på gården blev sonen **Erik Martin Lahr**, född 1922 i Östersaxen, vilken till yrket var byggnadssnickare. Han gifte sig 1950 med **Elin Kristina Björkman**, född 1926 i Mora församling. Under 1960-talet genomfördes en större renovering och utbyggnad av fastigheten. I familjen ingår barnen *Karin* Elisabet, född 1948, och gift med Anders Karlsson från Karlsänge, Erik *Jonny*, född 1950 och bosatt på Lillheden, samt *Birgitta* Maria, född 1959, vilken 1980 står skriven på Ludvika. Martin Lahr gick bort den 21 mars 1998 i en ålder av 75 år. Elin Lahr levde sedan som änka i 15 år fram till sin död den 18 september 2013 när hon var 87 år gammal. Nuvarande ägare av fastigheten är sonen **Jonny Lahr** vilken nyligen flyttat in på gården efter att tidigare ha varit bosatt på Lillheden.

Berg Johan Gustafssons.

År 1913 lät **Berg Johan Gustafsson** uppföra en gård åt sig och sin familj ett stycke väster om faderns gård. Han föddes 1887 i Östersaxen där han var son till den ovan nämnde Berg Gustaf Persson. Han gifte sig 1911 med **Hanna Alfrida (Frida) Göransson**, född 1892 i Råmsbyn och dotter till Anders Göransson och Johanna Hermansson, sedermera inflyttade till den så kallade Bagarstugan vid Riksdagsmans i Saxhyttan. Berg Johan, som han vanligen kallades, var verksam som byggnadssnickare. Han gick bort 1962 när han var närmare 75 år. Änkan Frida Gustafsson bodde kvar på gården under ett antal år, men kom omkring 1975 till Solgärde, där hon avled den 29 juni 1991 i den höga åldern av 99 år.

Karl Ivar Olssons.

Berg Johans och Frida Gustafssons gård förvärvades av **Karl Ivar Olsson**, född 1921 i Vadstena. Han hade tidigare varit bosatt vid Pärby, och var då gift med **Aina Linnéa Amalia Olsson**, född 1920 i Godegård, Östergötland. Makarna skildes 1976, och Karl Ivar gifte om sig med **Ulla Majken Ingeborg Olsson**, född 1927 i Borås. Aina Olsson avled i Sunnansjö den 25 februari 2009. Karl Ivar Olsson lät omkring 1977 uppföra en ny villa på samma tomt som det äldre huset. Han avled den 10 november 2013 i en ålder av 92 år. Nuvarande ägare av fastigheten är **Bengt Vestlund** och **Gunilla Sparring**. Den gamla gården är tidvis uthyrd.

Berg Nils Gustafssons.

Sonen till de ovan nämnda Johan och Frida Gustafsson, **Nils Gustafsson**, född 1912 i Östersaxen, lät uppföra en ny villa på en avstyckning från svärfaderns egendom, belägen på norra i backen på norra sidan av vägen mot Sköttänge-Ställberget. Han gifte sig 1934 med **Lydia Johanna Eriksson**, född 1904 i Östersaxen, dotter till Not Jans Karl Erik Eriksson, se ovan. Berg Nisse, som han vanligen kallades, var i likhet med fadern byggnadssnickare. Han var under hela sitt liv bosatt i Östersaxen där han avled den 28 april 1977 när han var 65 år. Hustrun Lydia Gustafsson hade gått bort dessförinnan, närmare bestämt den 30 april 1973 när hon var 68 år gammal.

Makarna var barnlösa och fastigheten ärvdes av Lydias brorson, **Leif Eriksson**, född 1940 i Östersaxen. Han lät renovera gården och hyrde därefter ut den till Bo Eriksson och Lillemor Mässing, senare bosatta vid Lassasgården i Östersaxen. Leif Eriksson sålde senare gården till Christer och Birgitta Hedman, vilka utnyttjade den som fritidshus. De sålde i sin tur till nuvarande ägarna **Göran Karlsson** och **Mona Embretsen** från Stockholm den 1/7 2008.

Seljenäs.

På 1960-talet lät **Arne Seljenäs** från Ludvika uppföra ett fritidshus vid vägen mot Lundbergs och när den plats där Bubergs August "Bubba" en gång för länge sedan hade sitt lilla hus. Seljenäs var född 1921 i Norge och han gifte sig 1949 med **Sonja Seljenäs**, född 1931 i Stora Tuna. Arne Seljenäs brukade ofta, tillsammans med grannen Sigfrid Eriksson, företa fiskeresor till Norge. Familjen var bosatt i Ludvika, men vistades ofta i Östersaxen. Arne Seljenäs gick bort den 4 september 1989 i en ålder av 68 år. Sonja Seljenäs avled den 14 juli 1997 i Grängesberg när hon var 66 år. Nuvarande ägare är sonen **Lars Seljenäs**, född 1964 i Ludvika, vilken är bosatt på gården.

Villnäs.

Gårdarna, vilka är belägna allra längst i söder i byn invid sjön Saxen, har tillkommit i relativt sen tid. Markområdet torde ursprungligen ha tillhört Par Jans egendom. Vid Laga Skiftet, som påbörjades 1866, står nämndemannen Britt Jan Jansson i Stensbo som ägare av marken. Vid arvskiftet efter honom 1894 tillföll Saxhyttan N:o 56 Littera 28:1a, d.v.s. Villnäs, sonen riksdagsmannen Jan Petter Jansson i Saxhyttan.

År 1914 begärde J.P. Jansson att hemmanet skulle styckas i tre lotter. Dessa tre lotter försågs med beteckningarna a, b och c. Året därpå sålde han så hemmansdelen 28:1a till grannen Per Jans Gustaf Andersson. Södra gården på Villnäs uppfördes omkring 1910 av **J.P. Jansson**, Denne som var född 1854 i Stensbo, var själv aldrig bosatt på gården utan brukade egendomen i Saxhyttan dit han var gift.

Huset i Villnäs lär han uppföra åt **Johanna (Hanna) Fredrika Granbäck**, vilken utnyttjade gården som fritidshus. Hon föddes 1860 i Källfallet, dotter till Per Ersson vilken senare blev rättare vid Pärby ålderdomshem. Hanna Granbäck, vilken var ogift, avled den 17 maj 1944 i en ålder av 84 år.

En tid bodde här även en syster till Hanna Granbäck, nämligen **Elin Granbäck**, född 1882 i Pärby, vilken tjänstgjort som lärarinna. Hon avled den 26 mars 1963 och var då bosatt i ett av hyreshusen vid Abäckshyttan, Nyhammar. Hon var vid sin bortgång 81 år gammal. En son till J.P. Jansson vid namn **August Jansson**, född 1880 i Saxhyttan, blev gift med **Anna Bergvik**, född 1883 i Skara och verksam som lärarinna vid Saxhyttans småskola. De bosatte sig i Ludvika, men efter hustruns död 1934 flyttade så August Jansson till Villnäs. Han avled den 22 december 1955 när han var 75 år gammal. Vistelseorten vid dödstillfället anges inte i Sveriges dödbok.

Omkring år 1935 sålde Per Jans Karl Gustafsson i Östersaxen ett litet markområde invid Villnäs till en syster åt de ovan nämnda Hanna och Elin Granbäck vid namn **Hilda Granbäck**, född 1877 i Pärby. Hon var änka efter handlanden Karl Johan Jonsson, vilken hade avlidit redan 1906. Hon lät nu uppföra den norra gården på Villnäs och bosatte sig nu här. Även den ovan nämnde August Jansson var en tid bosatt på gården. Hilda Jonsson avled den 20 mars 1958 på okänd ort. Hon var då 80 år gammal.

På 1940-talet inrättades **Villnäs Barnkoloni** och drevs som sådan av Tuna-bygdens Barnensdagförening, vilka ju även ägde Risgården i Saxhyttan. Det var flickor från Stora Tuna som vistades här under några veckor varje sommar. Verksamheten upphörde vid början av 1970-talet.

Enligt köpebrev av den 28/1 1991 övergick Villnäs i familjen Gustafssons ägo (numera med efternamnet Arvids) från Borlänge kommun. Den yngste av sönerna till Karl Gustafsson, Lars Gustafsson, hade bildat familj i Borlänge med Inger Arvids från Gylle. Inger med de tre sönerna övertog ägandet genom ett markbyte med Borlänge kommun. Innan dess hade Pingströrelsen drivit verksamhet på Villnäs under ett antal år.

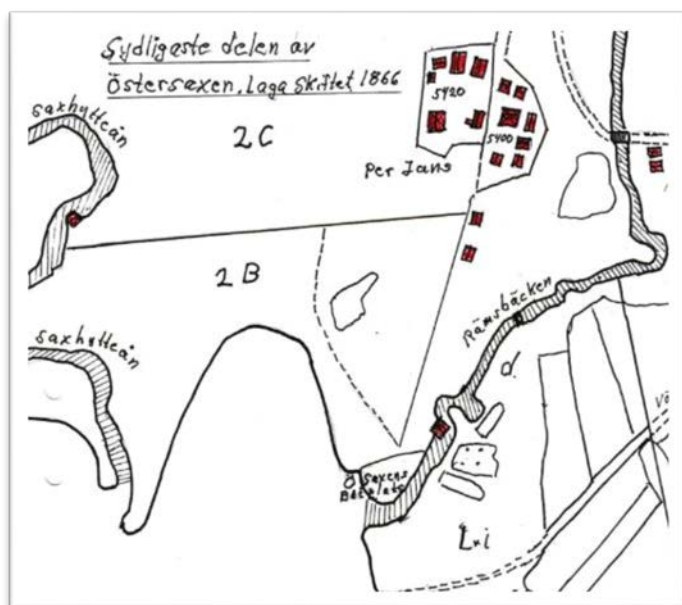
Enligt köpeavtal av den 6/10 1991 köpte familjen Gustafsson i Östersaxen den ena fastigheten på Villnäs, nämligen det röda huset med barack. Uthyrningsverksamhet drevs av familjerna tillsammans ända fram till 2010 så familjen Arvids återköpte fastigheten. Hela fastigheten Saxhyttan 56:3 används numera som fritidsbostad. Lars och Inger Arvids har genomfört en smakfull renovering av båda husen på Villnäs.

Kvarn, såg och pärthyvel.

En **kvarn** anlades i den nedre delen av Råmsbäcken, nära utloppet i sjön Saxen. Den synes ha blivit uppförd på 1680-talet av Östersaxens förste nybyggare Lars Persson. Det rörde sig här om en så kallad skvaltkvarn vilken, till skillnad från en kughjulskvarn, drevs av ett litet vattenhjul på en vertikal axel. Hjulet var alltså placerat under golvet i kvarnhuset. Kvarnen kom senare att utnyttjas gemensamt av byns bönder. Kvarnen torde ha varit i bruk fram till mitten av 1800-talet. Kvarndammen finns kvar ännu idag.

Bönderna i byn synes sedermera ha använt sig av kvarnen i Saxhyttan. Kartskissen ovan visar den sydligaste delen av Öster-saxen med Per Jansgården överst till vänster och Holgårdarna till vänster med kvarnen längst ner. Kartan upprättades i samband med Storskiftet åren 1811 - 1814.

Sedermera anlades på samma ställe som kvarnen en **såg** och **pärthyvel**, vilka drevs av ett gemensamt vattenhjul. Dessa båda anläggningar var inrymda i samma byggnad, pärthyveln på den nedre våningen och såg-ramen på den övre. Pärt var i äldre tider ett billigt och populärt takläggningsmaterial, som dock behövde bytas med jämna mellanrum. Sågen och pärthyveln utnyttjades under Per Jansgården. Pärthyveln, som var i bruk till omkring 1945, försågs sedermera med en elmotor. Byggnaden flyttades senare upp

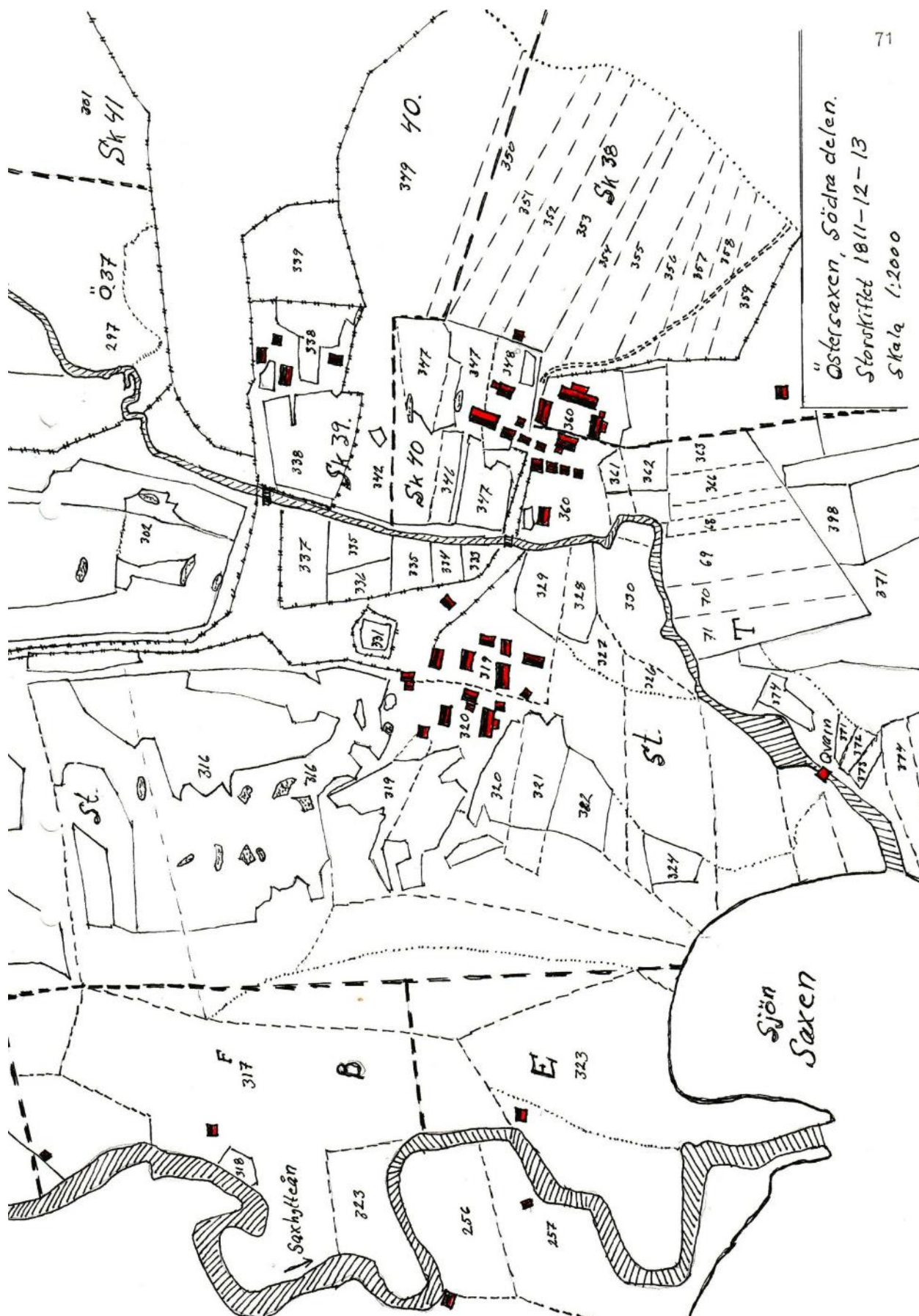
på backen, närmare Per Jansgården. På norra sidan av Rämsbäckens utflöde i Saxen fanns även en **båtplats** markerad på kartan ovan från 1866. Sjöarna utgjorde förr en viktig transportled i den på sjöar rika Grangärdebygden.

Övriga verksamheter.

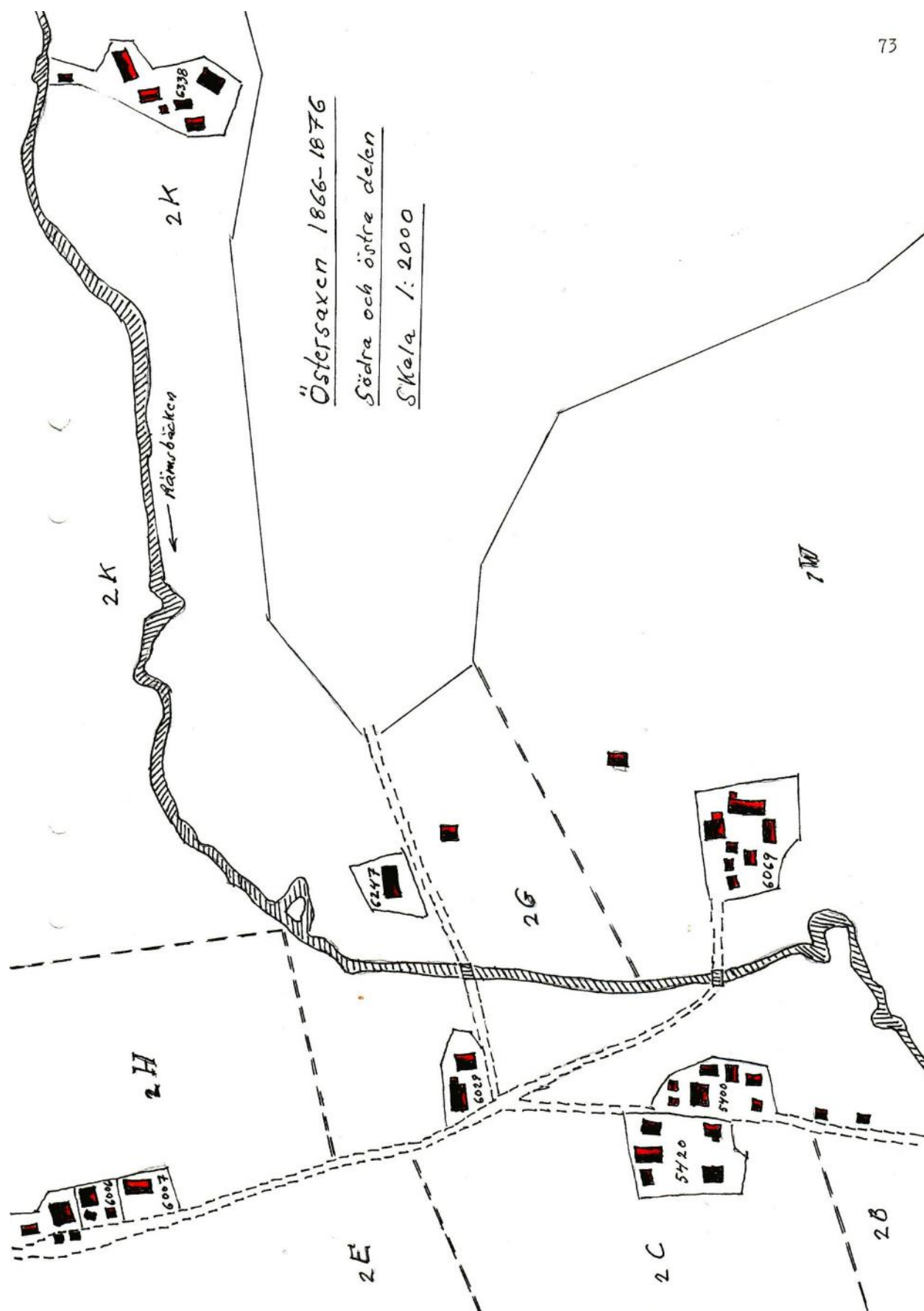
De viktigaste näringarna i byn under äldre tider var bergsbruket och jordbruket. Flera av hemmansägarna ägde andelar i Saxhytte masugn samt även i flera gruvor, bland annat i Grängesberg. Från mitten av 1700-talet och framåt har skräddaryrket funnits representerat i Östersaxen, bl.a. inom Berggrenssläkten. Längre fram i tiden kan nämnas Carl Fredrik Barkström som under senare hälften av 1800-talet var en känd skräddare. Inom Berggrenssläkten har det även funnits flera soldater. Bland övriga yrken återfinns t.ex. hammarsmed, hyttarbetare, masmästare, kolare, skogsarbetare, murare och snickare. Det har även funnits flera klensmedjor inom byn. Under senare delen av 1800-talet och 1900-talet har också skogen blivit en viktig inkomstkälla för flera av hemmansägarna, då efterfrågan på skogsprodukter ökade.

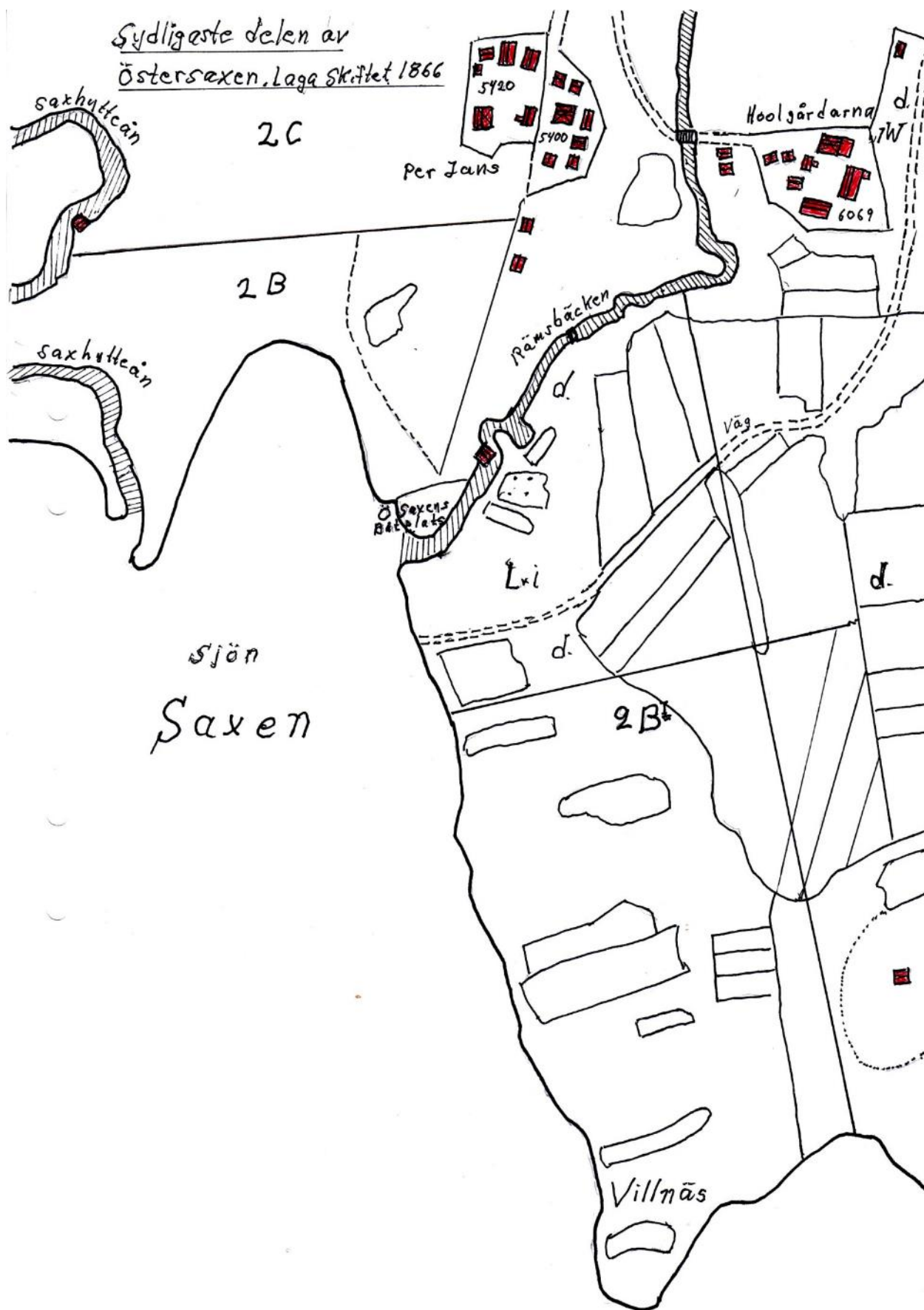
Under senare delen av 1800-talet och början av 1900-talet drev Sunes August Pettersson en mindre snickeriverkstad där han bland annat tillverkade kördon. I senare tid, d.v.s. vid mitten av 1900-talet, kan noteras ytterligare en snickeriverkstad där Not Jans Erik Eriksson och dennes svåger Berg Nils Gustafsson bland annat tillverkade ekor. Vid Lassasgården fanns under 1930-talet och en bit in på 1940-talet ett slakteri vilket drevs av Lassas Alrik Eriksson.

Östersaxen, Södra delen.
Storckiflet 1811-12-13
Skala 1:2000

STORSKIFTET. 1811 - 1814.

Besuttenheten L:a ^A.

Åges af Not Jan Andersson i Östersaxen om 1 tnl. 24,526 kpl. och af 35 Eric och Lars Larssöner i Saxhyttan, hvilka utflyttar till Muggbacken och där erhåller enskifte om 20,900 kpl. Utgörande hela besuttenheten tillsammans 2 tunnland 14,430 kappland reducerad jord.

Not Jan Anderssons hemskifte:

F 307	Not Jans täckt,	Husplatsen om 15 1/2 kpl, åker norr och öster om gården, slogen vid Bäckén, Bastubacken och öfre delen af backen.
308	Dito	Tvenne små åkrar.
309	Dito	Tvenne små åkrar.
af 310	Dito	Sloga
311	Dito	Åker.
af 312	Ångesbrända	Åker.
af 313	Dito	Åker och sloga.
af 314	Dito	Sloga.
af 306	Muggbacken	Sloga

Eric och Lars Larssöners utbrytningslott:

F 292	Muggtomten	Åker och backen.
293	Muggsven	Åker på mossen, åker på backen, backarna.
294	Slogsven	Sloga.
295	Dito	Åker och sloga.
af 296	Dito	Sloga.
304	Muggbacken	Åker.
305	Dito	Åker
306	Dito	Åker och backarna.
af 307	Dito	Backarna.

Not Jan Anderssons Ångesskifte:

Af 293	Knutsven	Backar.
af 295	Slogsven	Sloga.
af 296	Dito	Sloga.
af 297	Dito	Slogar.
af 298	Dito	Slogar
af 299	Dito	Sloga

Sammandrag: Not Jan Anderssons Hemskifte:

3 tnl. 23 5/16 kpl. åker. 1 tnl. 6,361 kpl. reducerad jord.
4 tnl. 7 1/8 kpl. slog 12,001 kpl. reducerad jord.

Eric och Lars Larssöners lott:

1 tnl. 24 15/16 kpl. åker. 13,855 kpl. reducerad jord.
1 tnl. 25 7/8 kpl. slog. 7,049 kpl. reducerad jord.

Ångesskiftet:

3 tnl. 27 1/8 kpl. slog 6,164 kpl. reducerad jord.

Summa: 5 tunnland 16 1/4 kappland åker.
8 tunnland 25 5/16 kappland slog.
10 tunnland 15/16 kappland hagmark.

Storskiftet. 1811 - 1814.

Besuttenheten L:a Ö.

Åges af Mugg Eric och Lars Larssöner i Östersaxen om 15,468 kappland.

N:o 36 och af 37 Tun Anders och Jan Janssöner i Östersaxen om 2 tunnland 6,492 kappland. Utgörande hela denna besuttenhet 2 tunnland 21,960 kappland reducerad jord.

Erhållit i enskifte följande ägor:

Mugg Eric och Lars Larssöners skifte:

af F	293	Knutsven	Åker och backe.
af	295	Slogsven	Åker och sloga.
af	296	Dito	Sloga.
af	297	Dito	Sloga.
	303	Dito	Tomtplatsen om 7 1/4 kpl.
af	303	Dito	Åkern och backen.

Tun Anders och Jan Janssöners skifte:

af F	296	Slogsven	Slog
af	297	Dito	Slog och backar.
af	298	Dito	Sloga.
af	299	Dito	Sloga.
af	300	Dito	Sloga.
af	301	Dito	Sloga.
	302	Dito	Åker i östra luten.
			Åker utmed gatan.
			Åker, mellandelen.
			Åker norr om husen.
			Husplatsen om 5 1/2 kpl.
af	303	Dito	Slogarna ibidem.
		Dito	Åker och backar.
	338	Dito	Kåhlgårdsland norr om gatan.

Sammandrag: Muggskiftet:

1 tnl. 17 1/2 kpl. åker	13,811 kpl. reducerad jord.
1 tnl. 19 5/16 kpl. slog	1,657 kpl. reducerad jord.

Tun Skiftet:

5 tnl. 3/4 kpl åker	2 tnl. 0,617 kpl. red. jord.
5 tnl. 7 5/8 kpl. hagmark	5,875 kpl. red. jord.

Summa hela besuttenheten:

6 tunnland 18 1/4 kappland åker.
3 tunnland 26 1/8 kappland slog.
2 tunnland 16 13/16 kappland hagmark.

Besuttenheten L:a τ .

Herrar Schöns & Compani egendom vid Östersaxen.

Erhållit vid Storskiftet följande ägor:

af F 401	Östersaxen	Åker och sloga
af 400	Dito	Åker
af 399	Dito	Åker
af 396	Dito	Åker
af 371	Dito	Åker och skoga
af 377	Dito	Backe
376	Dito	Backe
375	Dito	Backe och sloga
374	Dito	Backe och sloga
373	Dito	Åker, slogen nedom
372	Dito	Åker
371	Dito	Åker
		Åker och kåhlgårdsland
		Slog emot Dammen, slog emot Bäckén.
370	Dito	Åker, slog emot Bäckén
369	Dito	Åker, sloga ibidem
368	Dito	Åker och sloga
367	Dito	Åker och sloga
366	Dito	Åker
398	Dito	Åker och sloga
397	Dito	Sloga
402	Dito	Sloga
af 403	Dito	Sloga
af 365	Dito	Sloga
af 363	Dito	Åker och sloga
af 362	Dito	Åker och sloga
361	Dito	Åker och sloga
af 360	Dito	Husplatsen om 1 1/8 kappland slogen ibidem
af 412	Dito	Åker
af 413	Dito	Åker och sloga
af 418	Dito	Åker
af 411	Dito	Åker
af 410	Dito	Åker
409	Dito	Åker
414	Dito	Åker
415	Dito	Åker, slog väster om Diket
416	Dito	Åker och slog
417	Dito	Åker och slog
af 408	Dito	Åkrar
af 413	Dito	Sloga
af 409	Dito	Sloga

Sammandrag med Kok Jan Larssons lott inberäknad:

3 tunnland 19 9/16 kappland åker = 1 tn1. 7,083 kappl. red. jord.
2 tunnland 30 1/8 kappland slog = 7,534 kappl. reducerad jord.
7 3/8 kappland hagmark = 0,154 kappland reducerad jord.

Härå afgår Kok Jan Larssons lott om 6,744 kappland red. jord.

Besuttenheten L:a SK.

Åges af 38 Anders Görsson om 1 tunnland 5,283 kappland, 39 Ramklo Anders Andersson om 12,622 kappland, 40 Jons Anders Erssons änka om 11,608 kappland samt skreddaren 41 Bergrens änka om 25,608 kappland, alla i Östersaxen, utgörande tillsammans 2 tunnland 23,121 kappland reduceras jord.

Ramklo Anders Anderssons skifte: 39.

F	337	Holtäppan	Åker och slog.
	336	Dito	Åker och slog.
af	335	Dito	Åker och slog.
	338	Dito	Åker, slogen öster om kärret.
	339	Dito	Instängt slogkärr.
	340	Dito	Lind
	341	Dito	Lind
af	342	Dito	Åker och sloga.

Jons Anders Ers. änkas skifte, 40.

F	333	Holtäppan	Sloga.
	334	Dito	Åker och slog.
af	335	Dito	Åker och slog.
af	342	Dito	Åker och slog.
af	344	Dito	Åker och slog.
	345	Dito	Åker.
	346	Dito	Åker och slog.
	347	Dito	Åker.
			Gårdsplats om 6 7/8 kappland.
	348	Dito	Gårdsplats och potatisland om 5 13/16 kpl.
af	349	Öster kärret	Slogen i kärret.
af	350	Dito	Slogen i kärret, backe ibidem.

Anders Görssons 1:a skifte, 38.

af	349	Öster Kärret	Sloga.
af	350	Dito	Sloga.
	351	Dito	Sloga
	352	Dito	Sloga
	353	Dito	Sloga
	354	Dito	Sloga
	355	Dito	Sloga
	356	Dito	Sloga
	357	Dito	Sloga
	358	Dito	Sloga
	359	Dito	Åker och sloga ibidem.
	360	Hol-Matses	Husplats om 1 3/4 kappland.
af	360	Dito	Sloga
af	362	Dito	Åker
af	363	Dito	Åker
	364	Dito	Åker
af	365	Dito	Sloga
	402	Åkertäckten	Sloga
af	403	Dito	Åker och slog
	404	Dito	Åker och backar
	405	Dito	Åker och slog
	406	Dito	Åker och slog
	407	Dito	Sloga
af	408	Dito	Åker och sloga
af	409	Dito	Sloga
af	411	Dito	Nyplog åker.
af	363	Hol-Matses	Åker och slog

Anders Görssons 2:a skifte:

af 371	Hol-Matses	Åker och sloga
376	Dito	Backar
af 377	Dito	Backar
af 378	Dito	Åker
af 379	Dito	Åker
af 394	Åkertäckten	Åker
af 395	Dito	Åker
af 396	Dito	Åker
af 399	Dito	Åker
af 400	Dito	Åker
af 401	Dito	Åker

Berggrens änkas skifte, 41.

af 298	Ängsskiftet, Slogsven	Slogar
af 299	Dito	Sloga och backar
af 300	Dito	Sloga och backar
af 301	Dito	Sloga och backar

Sammandrag:

Ramklo Anders Anderssons skifte:

31 $\frac{5}{8}$ kappland åker = 10,871 kappalnd reducerad jord.
27 $\frac{3}{4}$ kappland slog = 1,751 kappland reducerad jord.

Jons Anders Ers. änkas skifte:

1 tunnland 3 $\frac{3}{4}$ kappland åker = 10,167 kappland reducerad jord.
1 tunnland 26 $\frac{7}{8}$ kappl. slog = 1,541 kappland reducerad jord.

Anders Görssons 1:a skifte:

2 tunnland 21 $\frac{3}{4}$ kappland åker.
4 tunnland 28 $\frac{1}{16}$ kappland slog.

Anders Görssons 2:a skifte:

1 tunnland $\frac{3}{4}$ kappland åker.
2 tunnland $\frac{5}{8}$ kappland slog.

Berggrens änkas Östmyrskifte:

19 $\frac{3}{16}$ kappland åker.
13 $\frac{9}{16}$ kappland slog.

Berggrens änkas Östersaxskifte:

2 tunnland 24 $\frac{1}{16}$ kappland slog.

Summa på hela besuttenheten:

18 tunnland 14 $\frac{3}{16}$ kappland areal eller
2 tunnland 23,121 kappland reducerad jord.

Besuttenheten L:a St .

Åges af Pehr Jansson i Östersaxen, innehåller i reducerad jord 2 tunnland 21,305 kappland.

Erhållit följande ägor, nämligen:

Hemskiftet (1:a skiftet).

F	311	Kåhlgård	Åker
af	312	Ångesbrända	Åker, slogen mot bäcken
af	313	Dito	Åker, backarna öster om, slogen
af	315	Dito	mot ån.
af	316	Dito	Åker, slogen nedanför, backe
af	317	Dito	Sloga
	319	Dito	Åker
			Tomtplatsen om 1 5/8 kappland
			backarna däromkring.
	320	Dito	Tomtplatsen om 1 11/16 kappland
			backarna däromkring, åker söderom,
			backarna norr om.
	321	Dito	Åker, backarna ibidem
	322	Dito	Åker, sloga ibidem, backarna ibidem
	324	Huckle	Åker, backslogen nedom
	325	Dito	Sloga
	326	Dito	Kåhlgårdsland och sloga
	327	Dito	Sloga
	328	Dito	Åker, sloga ibidem
	329	Dito	Åker
	330	Dito	Slogar
	331	Dito	Åker, slogrenar ibidem
	332	Dito	Kåhlgårdsland

Andra Skiftet.

af	439	Uttäckten	Sloga
af	440	Dito	Sloga
af	413	Öster om Diket	Sloga
	414	Dito	Åker
	419	Dito	Sloga
	420	Dito	Sloga
	421	Dito	Åker, sloga ibidem
	422	Dito	Sloga
	423	Dito	Sloga
	424	Dito	Sloga
	425	Dito	Sloga
	426	Dito	Sloga
	427	Dito	Sloga
	428	Dito	Sloga
	429	Dito	Sloga
	430	Dito	Sloga
	431	Dito	Sloga
	432	Dito	Sloga
	433	Dito	Sloga
	434	Dito	Sloga
	435	Dito	Sloga
	436	Dito	Sloga
	437	Dito	Sloga
	438	Dito	Sloga, mossar ibidem
	377	Dito	Uppgårdsland
	380	Dito	Åker och backar
	381	Dito	Åker och backar
	382	Dito	Åker och backar
	384	Dito	Åker och backar

Forts.

Forts. Andra skiftet:

F	385	Öster om Diket	Åker och backar
	386	Dito	Åker och backar
	387	Åkertäckten	Åker
	388	Dito	Åker
	389	Dito	Åker
	390	Dito	Åker och sloga
	391	Dito	Åker och sloga
	392	Dito	Åker och sloga
af	410	Dito	Åker
af	411	Dito	Åker
af	412	Dito	Åker
af	401	Dito	Åker
af	402	Dito	Åker
af	399	Dito	Åker
	393	Dito	Åker
af	394	Dito	Åker
af	395	Dito	Åker
af	396	Dito	Åker
af	371	Dito	Åker, sloga obidem
af	379	Dito	Åker, sloga ibidem
	388 - 408		Åker.

Sammandrag:

Första skiftets summa:

3 tunnland 17 1/16 kappland åker = 1 tnl. 3,818 kappl. red. jord.
2 tunnland 7 1/2 kappalnd slog = 4,574 kappl. red. jord.
4 tunnland 7 15/16 kappl. hagmark = 0,764 kappl. red. jord.

Andra skiftets summa:

2 tunnland 21 15/16 kappland åker = 29,274 kappl. red. jord.
5 tunnland 17 3/8 kappland sloga = 11,615 kappl. red. jord.
7 tunnland 19 11/16 kappland hagmark = 3,256 kappl. red. jord.

Summa: 6 tunnland 7 kappland åker.
7 tunnland 24 7/8 kappland slog.
11 tunnland 27 5/8 kappland hagmark.

LAGA SKIFTET. 1866 - 1876.

Egendomar i Östersaxen.

N:o 56	Östersaxen	Tillhör Jan Jansson i Stensbo.
N:o 56	Dito	Tillhör Hängen Anders Ersson i Stensbo (Holviksheden)
N:o 57	Dito	Tillhör Jan Petter Wetterström i Carlsänge
N:o 58	Dito	Tillhör Mugg Daniel Danielsson, som har ägor i Östersaxen, Saxhyttan och Carlsänge.
N:o 59	Dito	Tillhör Lars Anderssons änka, som har ägor i Östersaxen och Saxhyttan (Stentäppan).
N:o 60	Dito	Tillhör Klack Jan Andersson, vilken har ägor i Östersaxen och Saxhyttan.
N:o 61	Dito	Tillhör Anders Nilssons änka
N:o 62	Dito	Tillhör Carl Fredrik Barkström
N:o 63	Dito	Tillhör Pehr Mattsson
N:o 64	Dito	Tillhör Plåt Pehr Andersson, vilken har ägor i Östanmyra, Östersaxen, Stångmyrberget och Bulleränget.

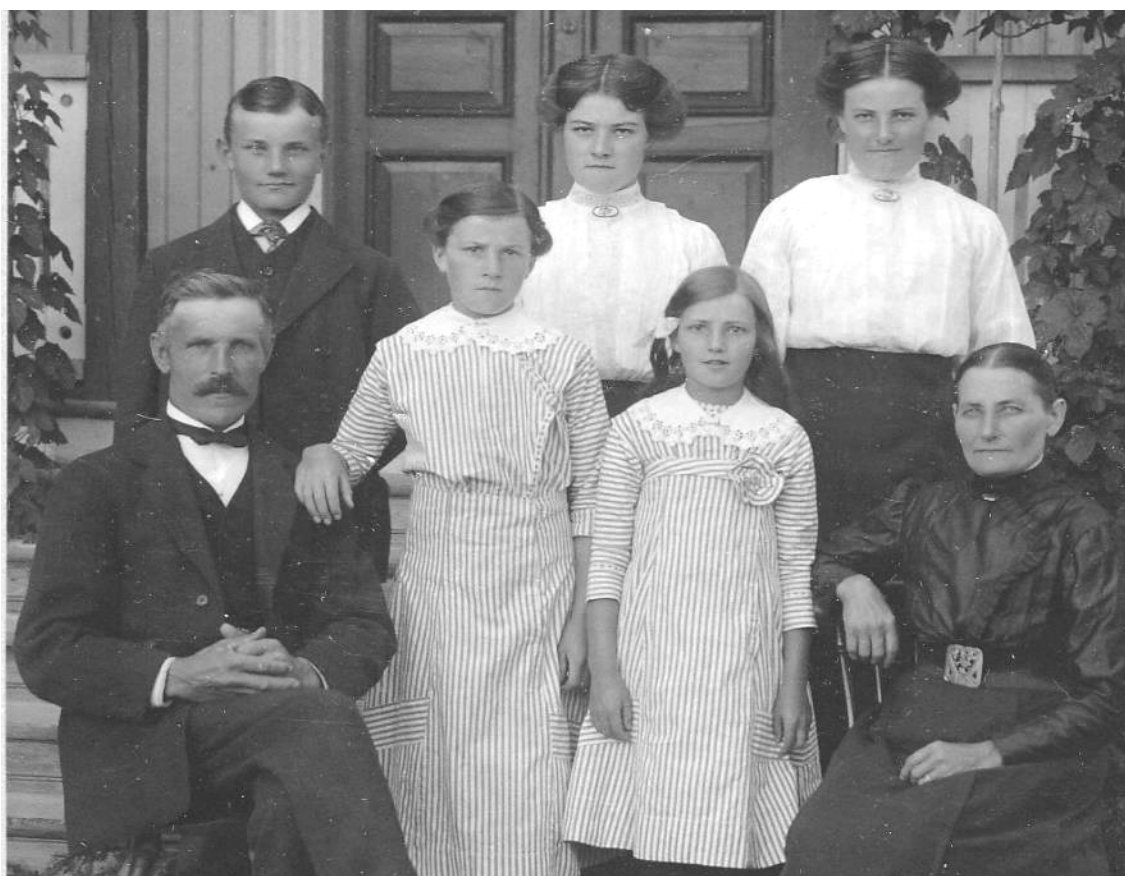
Kartabeskrivning. Laga Skiftet. 1866.

Nr 5478	Lars Anderssons änka i Östersaxen. Tomt. (Not-Jans)
5490	Nyhammars Bruks egendom. Tomt. (Anders Ers)
5400	Jan Jansson i Stensbo. Tomt. (Per-Jans)
5420	Jan Jansson i Stensbo. Tomt.
5930	Klack Jan Andersson i Östersaxen. Tomt. (Snickarns)
5992	Nyhammars Bruks egendom i Östersaxen. Tomt.
5993	Daniel Danielsson i Östersaxen. Tomt. (Muggens).
5999	Carl Fredrik Barkström i Östersaxen. Tomt. (Skräddarns).
6006	C.F. Barkström 1/2 och Anders Nilssons änka 1/4 Bubergs Anders Pehrsson 1/8 och Per Mattsson 1/8. Tomt.
6007	Carl Fredrik Barkström i Östersaxen. Tomt.
6029	Per Mattsson i Östersaxen. Tomt.
6069	Nyhammars Brukd egendom i Östersaxen. Tomt. (Per-Andersas).
6247	Nyhammars Bruks egendom i Östersaxen. Tomt. (Räv-backen).
6338	Plåt Per Andersson i Östersaxen. Tomt. (Berggrens).

Anm. Tomtnumren 5999, 6006, 6007 och 6029 tillhörde samtliga tidigare Tun Jans egendom i Östersaxen.

Skräddargården i Östersaxen. Sune August Petterssons familj. Taget omkring 1910. Foto Emil Göstas.

Skräddarns. Främre raden: Sunes August Pettersson, född 1862, Elna född 1899 Augusta född 1901, Fredrika Pettersson, född Barkström 1861, Bakre raden: Johan Petterson född 1896, Tilda född 1894 och Edla född 1893. Foto Emil Göstas.

Berggrens. Längst fram: Alrik, f. 1895, Hanna, f. 1899, Axel, f. 1897. Sittande: Mina Lahr, f. 1885, med dottern Ingrid, f. 1908. Karl, f. 1883, Johan, f. 1887. Stående: Lahr Erik Andersson, f. 1872, Berg Gustaf Persson, f. 1859, Ida, f. 1892, August, f. 1890, Maria, f. 1880. Foto Emil Göstas.

Syskonen Gustafsson, (PerJans).
Stående: Erik, f. 1904, Hanna, f. 1906, Karl, f. 1900.
Sittande: Anna, f. 1898, gm Smedkalles Karl Larsson i Gärdsveden.
Foto Emil Göstas.

Mugg Alfred
Danielssons
hustru, Ann
Jansson, f. 1890
i Norrbo.
Foto A.Eriksson-
Vadfors.

Axel Berglund,
f. 1898.
Foto: Emil Göstas

Signe Lindberg,
f. 1917, (gift Gamnis)
och Dagny
Jakobsson, f. 1919.
Gift Wåhlstedt i
Falun. Taget i
Karlsänge.
Foto A.Eriksson-
Vadfors.

Elna Lindberg,
f.1913, Einar
Lindberg, f. 1922,
Elin Lindberg,
f. 1910. Taget i
Karlsänge.
Foto A. Eriksson-
Vadfors.

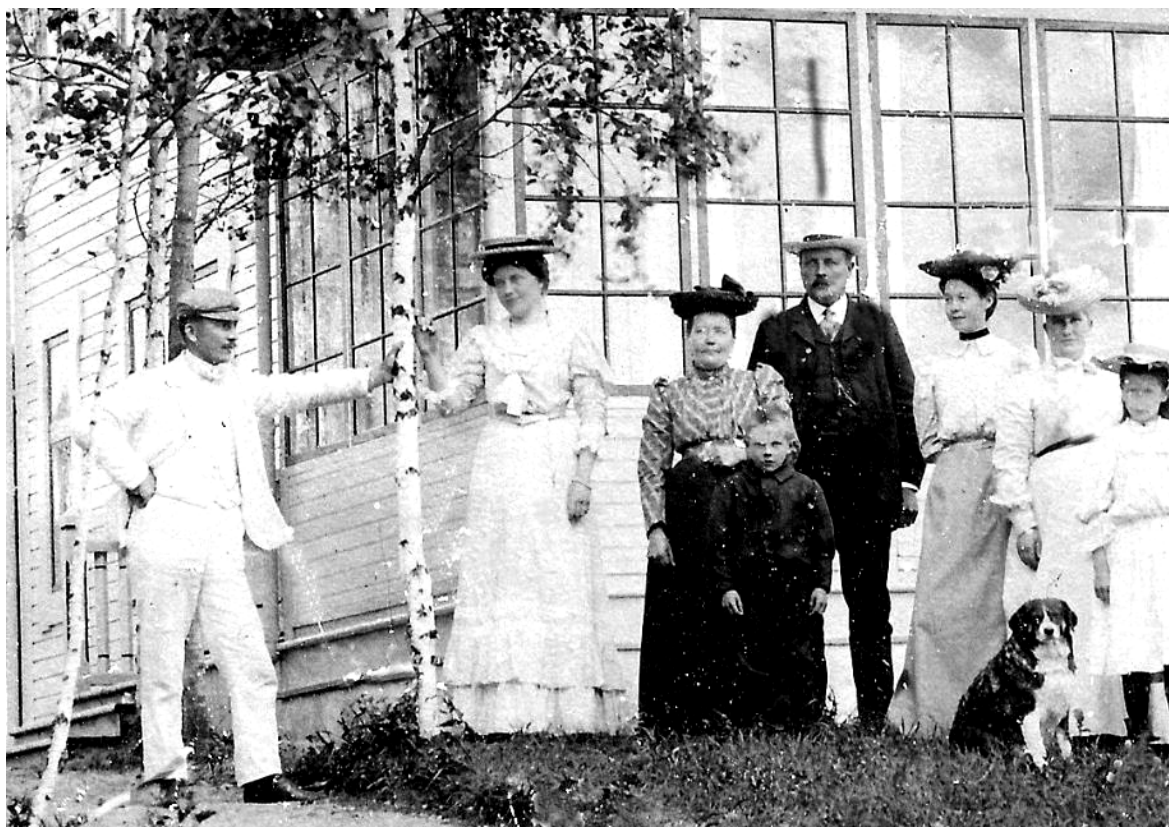
Georg Lundberg född 1894 och Bubergs August Andersson (Bubba) född 1875. Taget vid (Bubbas) lilla stuga. Foto Lars Arvids arkiv.

Per Jans Karl Gustafsson född 1900, Axel Berglund född 1898 och Holjans Albin Eriksson från Saxhyttan född 1896. Foto Lars Arvids arkiv.

Villnäs. Foto från omkring 1910. Längst till höger riksdagsmannen Jan Petter Jansson från Saxhyttan. På bilden troligen dennes hustru, tre söner och dotter samt Hilda Jonsson och systrarna Lindgren. Foto Lars Arvids arkiv.

Från Villnäs. Delförstoring av ovanstående bild. I Mitten sannolik J.P. Janssons hustru Anna Stina född 1859. Bredvid henne troligen sonen August Jansson född 1880.

Villnäs. Delförstoring. Längts till höger Jan Petter Jansson född 1854 i Stensbo och bosatt i Saxhyttan. I sällskapet ingår troligen även Hilda Jonsson född 1877 och hennes två systrar Elin Granbäck född 1892 och Hanna Granbäck född 1880.

Per Jans Gustaf Anderssons Hustru Sara Stina Eriksdotter född 1864 i Saxhyttan. Till Vänster i bakgrunden Berg Johan Gustafssons hus.

Höbärgning. Per Jans Karl Gustafsson, f. 1900, Pellas Gunnar Gustafsson född 1924, Not Jans Erik Eriksson född 1907, Ellen Gustafsson född 1912 med sonen Lars född 1948, samt Elna Ögren född 1921. Foto Lars Arvids arkiv.

Per Jans Arne Gustafsson,
Född 1936. Foto Emil Göstas.

Elna Ögren född 1921 (Axel Berglunds systerdotter) och Lars Gustafsson född 1948, vid sjön Saxen.

Fest i Östersaxen. Två okända personer, Anders Hans Hanna Andersson, Mugg August Danielsson, Ellen Gustavsson, Sanna Grönberg samt Anders Hans Johan Andersson.

Fest i Östersaxen. Lydia Gustavsson, två skymda personer, en okänd person, Anders Hans Hanna Andersson, Not Jans Erik Eriksson, Leif Eriksson, Per Jans Karl Gustavsson, Sanna Grönberg, Anders Hans Johan Andersson och Per Jans Ellen Gustavsson. Foto: Olors arkiv i Saxhyttan.

Kvarnen och pärthyveln vid dammen 1943. Foto Lars Arvids arkiv.

Sista tröskningen i Östersaxen. Foto Lars Arvids arkiv.

Georg Lundberg, född 1894, och Elsa Lundberg, född 1898. Foto Lars Arvids arkiv.

Not Jans i Östersaxen. Leif Eriksson född 1940. Greta Eriksson född 1908 samt Not Jans Erik Eriksson född 1907.

Bröllopsfoto 1934..Vigseln mellan Ellen Andersson född 1912 och Karl Gustafsson född 1900. Ellens syster Anna född 1910 (gift Wigert), samt Karls bror Erik Gustafsson, född 1904. Foto Lars Arvids arkiv.

Klas Bernhard Wigert född 1899, Anna Wigert född 1910, Arne Gustafsson född 1936, Ellen Gustafsson född 1912, samt Karl Gustafsson född 1900. Foto Lars Arvids arkiv.

Elna Ögren född 1921. Lydia Gustafsson född 1907 och Sanna Grönberg född 1897.
Foto Lars Arvids arkiv.

Bröllop den 28/3 1964 mellan Elvy och Arne Gustafsson. Foto Lars Arvids arkiv.

Detta fotografi är troligtvis taget cirka 1906 på PerJansgården i Östersaxen. Man kan se delar av ladugården och den finns ännu kvar. Boningshuset på bilden revs troligtvis för att ge plats åt den utbyggnad som finns idag.

Våra gamla släktingar på bilden:

Föräldrar:

Pellas Gustaf Andersson, född 1861 i Saxhyttan, död 1925. Pappa till barnen på bilden.

Sara Stina Eriksdotter, född i 1864 i Norrbo, död 1942. Gift med Pellas Gustaf och mamma till barnen.

Barnen från vänster:

Ernst Ludvig, född 1893, död 1928

Karl Oskar, född 1900 i Östersaxen, död 1962. Tog över gården 1935. Gifte sig med Ellen Andersson från Grangärde-Hästberg, född 1912, död 1991. Föräldrar till Arne och Lars.

Gustav Edward född 1890 i Östersaxen. Flyttade till Amerika. Okänt öde.

Erik Harald, född 1904 i Östersaxen, död 1967.

Hanna Alida, född 1895 i Östersaxen, död 1929

Anna Matilda, född 1898 i Östersaxen, död 1972. Gifte sig med Karl Larsson i Gärdsveden.

Uppgifterna ovan kommer från Kjell Vadfors utredning 1997.

Borlänge 2016/Lars Arvids

Östersaxen. Byn sedd från sjön Saxen. Till vänster gamla och nya Not Jans, Muggens och Skräddarns delvis skymda av skog. I mitten Berg Nisses, Lahr gården (Berggrens), och Berg Johans. Till höger Per Jansgården. Foto Lars Lars Arvids arkiv.

Axel Berglunds gård, Östersaxens äldsta byggnad, hitflyttad av Ore Mats Persson under tidigt 1800-tal efter att tidigare ha stått vid Notgården i Saxhyttan. Gården skall enligt Axel Berglund härstamma från senare delen av 1600-talet. Foto Lars Arvids arkiv.

